

Univerzitet u Nišu
Elektronski Fakultet

STATISTIKE PRVOG I DRUGOG REDA SIGNALA U KANALIMA SA FADINGOM

Mentor:

Dr Mihajlo Č. Stefanović,
redovni profesor

Kandidat:

Marko D. Petković,
DexterOfNis@gmail.com

1 Uvod

- Život savremenog čoveka ne može se zamisliti bez korišćenja bežičnih komunikacija, po principu **AAA** (**A**ny time, **A**ny where, **A**ny how).
- Zavisnost čoveka od mobilnih komunikacija ogleda se u svim sferama života kako po pitanju prenosa informacija i upravljanja tako i u sferi zabave.
- Veliki je broj korisnika mreža mobilne telefonije, satelitske televizije, bežičnog interneta, itd.

- Uspostavljanje brze i pouzdane komunikacije kroz bežični radio kanal predstavlja veliki izazov zato što ovaj kanal nije podložen samo šumu, interferenciji i drugim smetnjama već se te smetnje **menjaju vremenom na nepredvidive načine usled kretanja korisnika.**
- Pod **fedingom** se upravo podrazumevaju brze promene amplitude i faze signala na malim rastojanjima.
- Razvijaju se modeli za opisivanje različitih efekata kao što su **prostranje po više putanja** (*multipath propagation*) i **efekat senke** (*shadowing*).
- Zbog slučajnog karaktera ovih pojava, u prisustvu šumova i smetnji signal na ulazu u prijemnik bežičnog telekomunikacionog digitalnog sistema je **slučajni proces.**

- Opisivanje i modelovanje kanala sa fadingom je od naročitog značaja u mobilnim komunikacijama kako za samo projektovanje primopredajnog sistema tako i za analizu performansi.
- Tokom dugog perioda razvoja bežičnih komunikacija konstruisan je veliki broj različitih modela kanala sa fadingom. Primeri takvih modela su Rayleigh-jev, Rice-ov, Nakagami-q, Nakagami-m, Weibull-ov, Beckmannov, itd.
- Cilj ovog rada je proučavanje statističkih osobina prvog i drugog reda anvelope i faze u ovim modelima, sa posebnim osvrtom na Nakagami-q (Hoytov) model i Rayleigh-ev model.

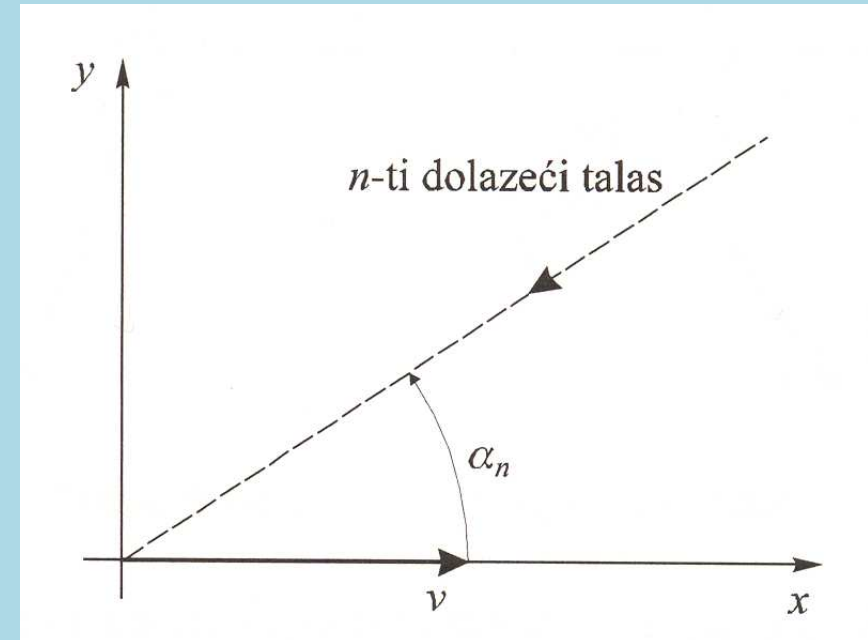
2 Prenos signala u kanalima sa fedingom

- Definisaćemo **geometrijsko-analitički model kanala** koji je veoma korisan za dobijanje prave slike o mehanizmu fedinga i statističkim karakteristikama primljenog signala.
- Opisaćemo nekoliko modela fedinga (**Rayleigh-ev**, **Rice-ov**, **Nakagami-q** i **Nakagami-m**) koji se u praksi najčešće koriste za modeliranje prijemnog signala.
- Za svaki model detaljno ćemo izvesti **statistike prvog reda** i dati oblasti moguće primene.

2.1 Model rasejanja radio talasa

Najkorišćeniji i najcitiraniji model u literaturi zasnovan na rasejanju talasa je **Clarke-ov model**.

Clarke je pretpostavio da je dolazeći talas sastavljen od horizontalnih, vertikalno polarisanih ravanskih talasa sa **slučajnom fazom**. Faza ima **uniformnu raspodelu u intervalu $[0, 2\pi)$** .

SLIKA 2.1 *Prikaz dolazećeg ravanskog talasa, kada se prijemnik kreće*

Komponente električnog i magnetnog polja na prijemu mogu da se predstavljaju na sledeći način

$$E_z = E_0 \sum_{n=1}^N C_n \cos(\omega_c t + \theta_n),$$

$$H_x = -\frac{E_0}{\eta} \sum_{n=1}^N C_n \sin \alpha_n \cos(\omega_c t + \theta_n),$$

$$H_y = \frac{E_0}{\eta} \sum_{n=1}^N C_n \cos \alpha_n \cos(\omega_c t + \theta_n),$$

Pritom je $\theta_n = \omega_n t + \phi_n$, gde je ω_n **Doppler-ova frekvencija** a ϕ_n **faza n -te komponente prijemnog signala**.

Veličine C_n, ω_n, α_n i ϕ_n posmatramo kao **slučajne promenljive**, pri čemu je ϕ_n **uniformno raspodeljena na segmentu $[0, 2\pi]$** .

Napišimo sada izraz za z komponentu električnog polja na drugačiji način

$$E_z = X_1(t) \cos(\omega_c t) - X_2(t) \sin(\omega_c t)$$

gde je

$$X_1(t) = \sum_{n=1}^N E_0 C_n \cos(\omega_n t + \phi_n),$$

$$X_2(t) = \sum_{n=1}^N E_0 C_n \sin(\omega_n t + \phi_n).$$

Ako su sve veličine C_n kao i ω_n imaju **istu raspodelu**, primenom **centralne granične teoreme** dobijamo da su $X_1(t)$ i $X_2(t)$ **Gauss-ovi slučajni procesi**. Pritom je srednja vrednost ovih procesa **nula** a disperzije su im **jednake**.

2.2 Veličine koje opisuju kanal sa fadingom

- Funkcija gustine raspodele (**PDF** - *Probability Density Function*) - $p_{\mathbf{X}}(\mathbf{x})$.
- Funkcija raspodele (**CDF** - *Cumulative Distribution Function*) - $F_{\mathbf{X}}(\mathbf{x})$.
- Združena funkcija gustine raspodele (**JPDF** - *Joint Probability Density Function*) - $p_{\mathbf{X}_1\mathbf{X}_2}(x_1, x_2)$.
- Združena funkcija raspodele (**JCDF** - *Joint Cumulative Distribution Function*) - $F_{\mathbf{X}_1\mathbf{X}_2}(x_1, x_2)$.

Slučajni proces oblika

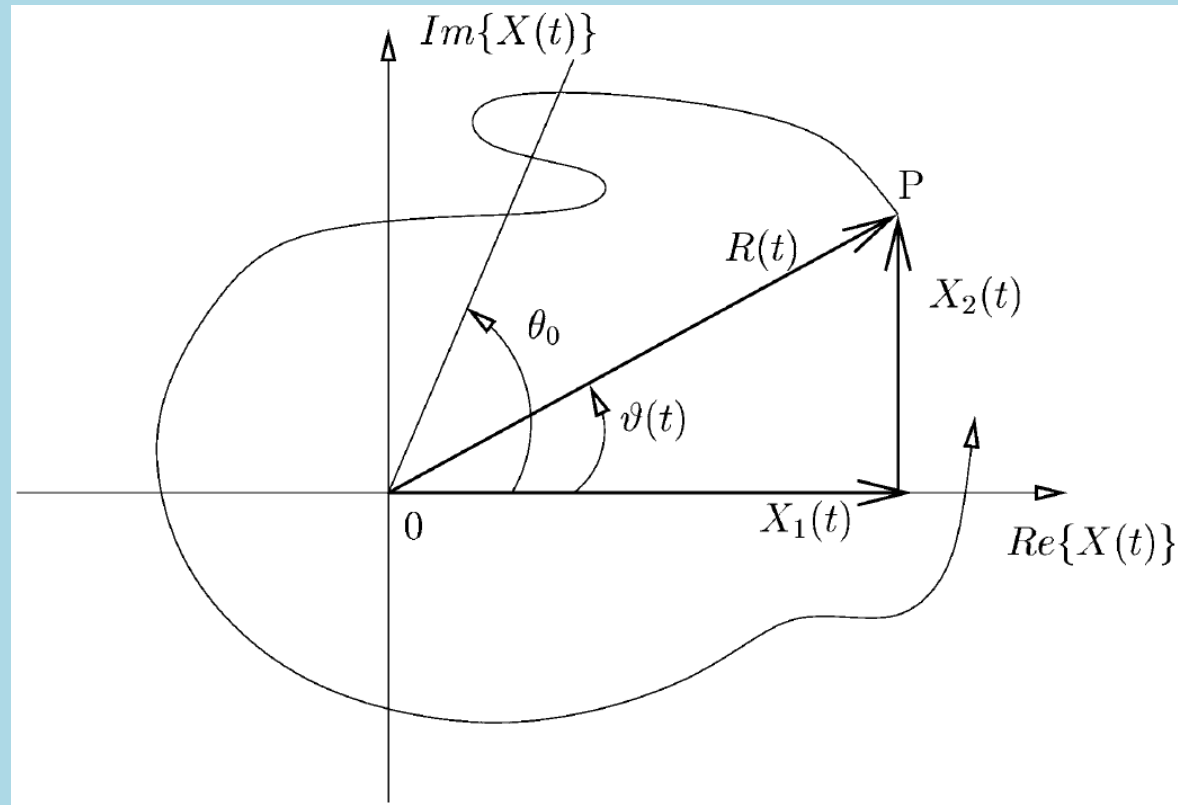
$$X(t) = X_1(t) \cos(\omega_c t) - X_2(t) \sin(\omega_c t)$$

predstavićemo preko kompleksnog predstavnika

$$X(t) = X_1(t) + jX_2(t).$$

Anvelopu $R(t)$ i fazu $\vartheta(t)$ definišemo na uobičajen način

$$R(t) = \sqrt{X_1(t)^2 + X_2(t)^2}, \quad \vartheta(t) = \arctan(X_2(t)/X_1(t)).$$

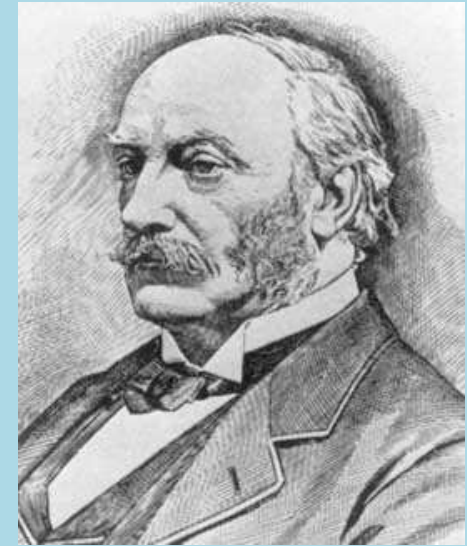
SLIKA 2.2 Trajektorija slučajnog procesa $X(t)$ u fazorskom dijagramu. Ugao θ_0 predstavlja proizvoljni nivo faze.

2.3 Rayleigh-ev model fedinga

Rayleigh-ev model kanala najčešće se koristi kada **ne postoji optička vidljivost izmedju predajnika i prijemnika**.

Uspešno se primenjuje u slučaju reflektovanih i refraktovanih talasa koji se prenose kroz troposferu i jonosferu kao i u radio komunikacijama izmedju brodova.

Pogodan je za opis komunikacionih kanala u urbanim područjima, kao što su **gradske oblasti sa visokim zgradama**.

John William Strutt-
Lord Rayleigh (1842-1919)

Signal koji se dobija na prijemu kanala sa Rayleigh-evim fadingom, u kompleksnom domenu ima sledeći oblik

$$X(t) = X_1(t) + jX_2(t),$$

gde su $X_1(t)$ i $X_2(t)$ **Gauss-ovi procesi** čija je srednja vrednost **nula** a varijansa jednaka σ^2 . Ova dva procesa su **statistički nezavisna**.

Pokazaćemo da anvelopa ovog procesa $R(t) = \sqrt{X_1^2(t) + X_2^2(t)}$ ima **Rayleigh-evu raspodelu**

$$p_R(r) = \frac{r}{\sigma^2} \exp\left(-\frac{r^2}{2\sigma^2}\right),$$

dok je faza $\vartheta(t)$ **uniformno raspodeljena**.

2.4 Nakagami-q (Hoyt-ov) model

Originalna namena ovog modela je opis raspodele anvelope signala snimljenog na satelitu pod uticajem **jonosferske scintilacije**. Sve češće se primenjuje u mobilnim komunikacijama za analizu performansi primopredajnih sistema.

Predstavlja generalizaciju **Rayleigh-evog modela**, pogodan je za primenu kada ne postoji optička vidljivost između prijemnika i predajnika.

Signal na prijemu u kompleksnom domenu možemo prikazati na sledeći način

$$X(t) = X_1(t) + jX_2(t),$$

gde su $X_1(t)$ i $X_2(t)$ **nekorelisani Gauss-ovi procesi** čije su **varijanse redom jednake σ_1^2 i σ_2^2** .

2.5 Statistike prvog reda za Nakagami- q i Rayleigh-ev model fedinga

Pošto su X_1 i X_2 nekorelisani Gauss-ovi procesi imamo da je njihova združena gustina raspodele (JPDF) data sledećim izrazom

$$p_{X_1 X_2}(x_1, x_2) = \frac{1}{2\pi\sigma_1\sigma_2} \exp\left(-\frac{x_1^2}{2\sigma_1^2} - \frac{x_2^2}{2\sigma_2^2}\right).$$

Uvedimo transformaciju $X_1 = R \cos \vartheta$, $X_2 = R \sin \vartheta$. Jakobijan ove transformacije je $J = R$. Prema tome JPDF procesa $R(t)$ i $\vartheta(t)$ dobijamo kao

$$\begin{aligned} p_{R\vartheta}(r, \varphi) &= |J| \cdot p_{X_1 X_2}(r \cos \varphi, r \sin \varphi) \\ &= \frac{r}{2\pi\sigma_1\sigma_2} \exp\left(-\frac{r^2}{4} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2}\right)\right) \end{aligned}$$

Integracijom po r izraza za $p_{R\vartheta}(r, \varphi)$ dobijamo PDF faze

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \int_0^{+\infty} p_{R\vartheta}(r, \varphi) dr = \frac{\sigma_1 \sigma_2}{2\pi(\sigma_1^2 \sin^2 \varphi + \sigma_2^2 \cos^2 \varphi)}.$$

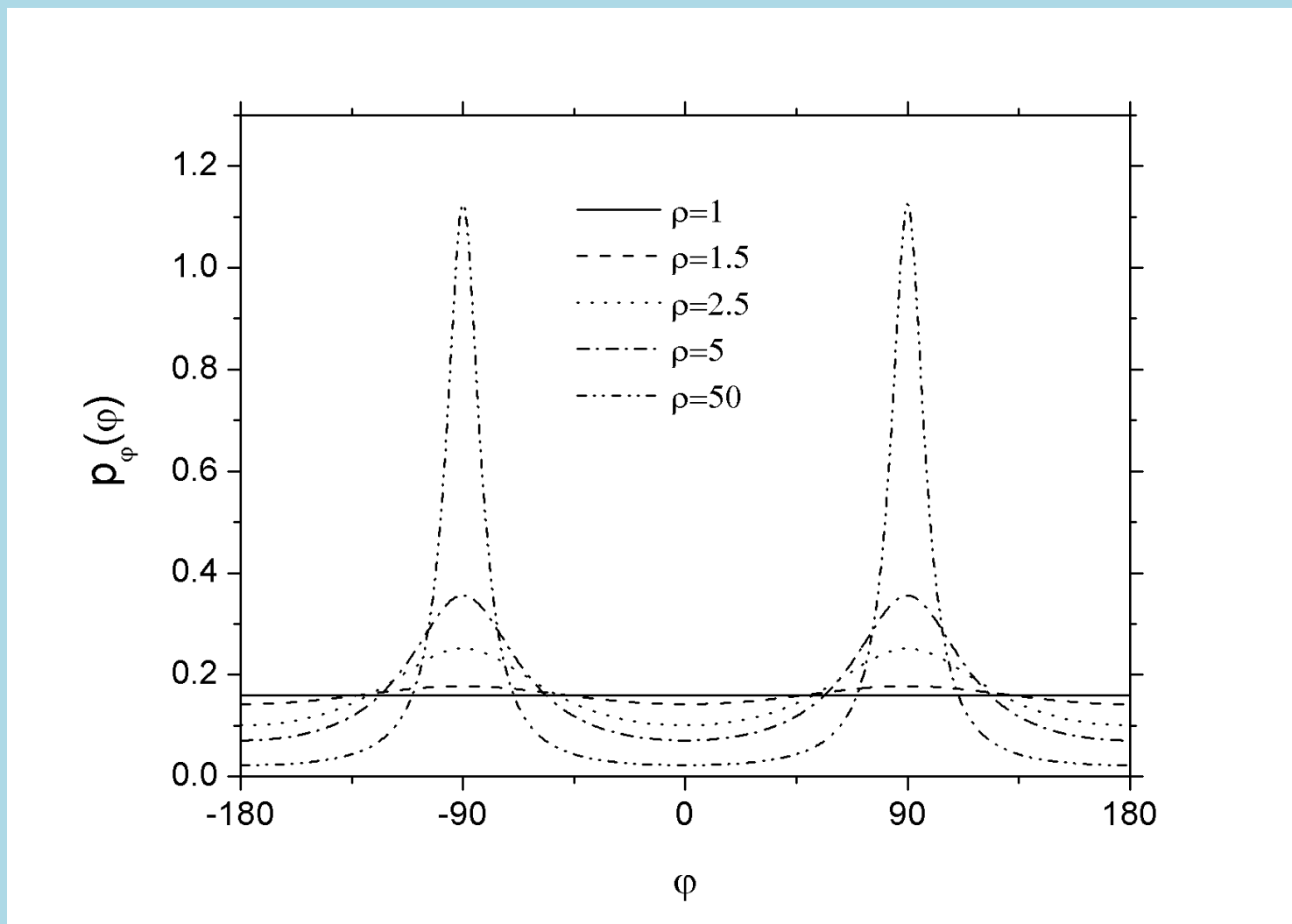
Za slučaj **Rayleigh-evog fedinga** kada je $\sigma_1 = \sigma_2 = \sigma$ dobijamo da je $p_{\vartheta}(\varphi) = \frac{1}{2\pi}$, odnosno da je faza $\vartheta(t)$ **uniformno raspodeljena**.

U graničnom slučaju kada $\sigma_1^2 \rightarrow 0$ dobijamo

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \frac{1}{2}(\delta(\varphi - \pi/2) + \delta(\varphi + \pi/2)),$$

dok se u slučaju $\sigma_2^2 \rightarrow 0$ dobija

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \frac{1}{2}(\delta(\varphi) + \delta(\varphi + \pi)).$$

SLIKA 2.3 Grafik funkcije $p_\phi(\phi)$ za različite vrednosti parametra $\rho = \sigma_2^2/\sigma_1^2$ i $\sigma_1 = 1$.

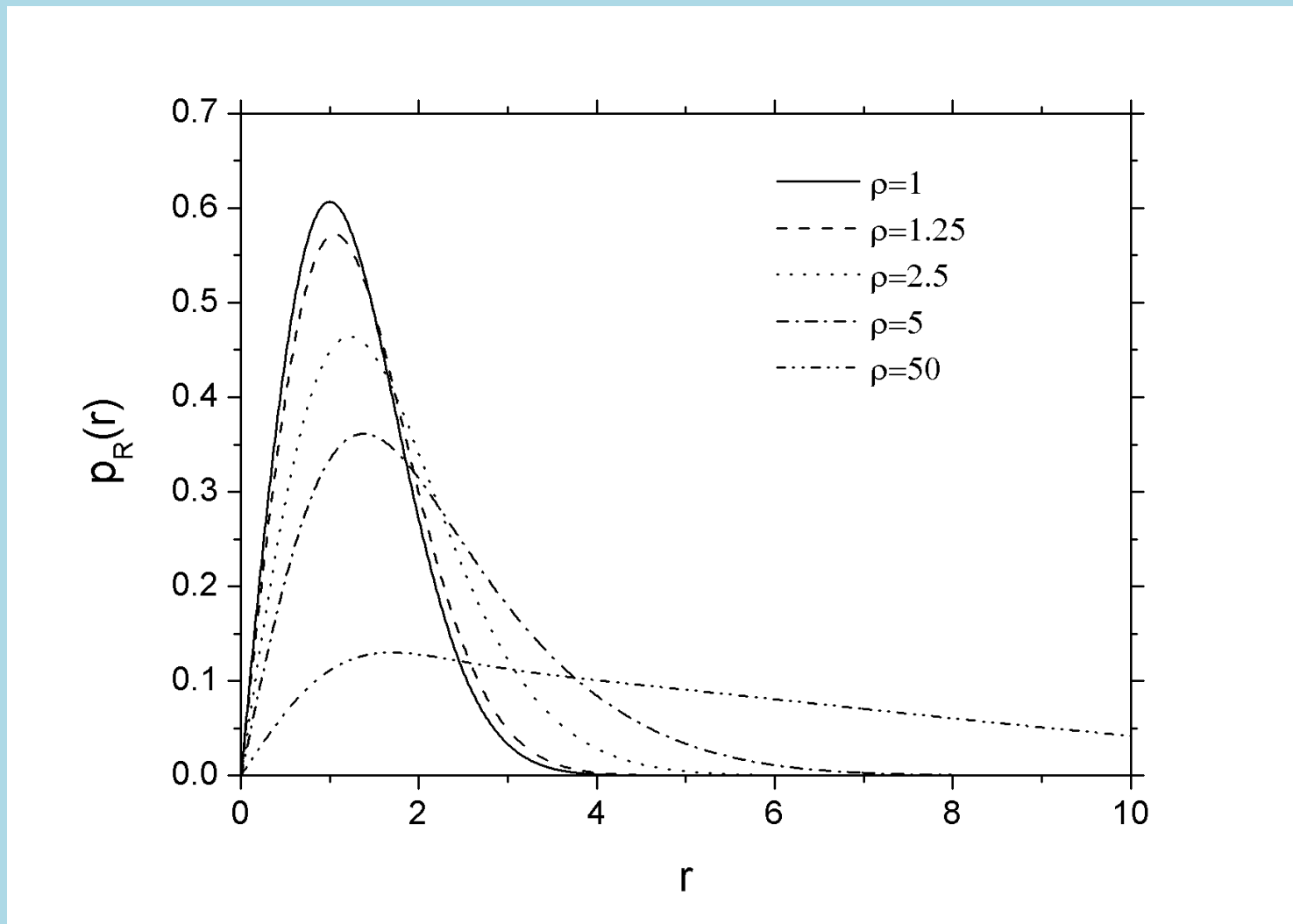

Gustinu raspodele anvelope $R(t)$ računamo integracijom izraza $p_{R\vartheta}(r, \varphi)$ po promenljivoj φ

$$\begin{aligned} p_R(r) &= \int_{-\pi}^{\pi} p_{R\vartheta}(r, \varphi) d\varphi \\ &= \frac{r}{\sigma_1 \sigma_2} \exp \left(-\frac{r^2}{4} \left(\frac{1}{\sigma_1^2} + \frac{1}{\sigma_2^2} \right) \right) I_0 \left(\frac{r^2}{4} \left(\frac{1}{\sigma_2^2} - \frac{1}{\sigma_1^2} \right) \right). \end{aligned}$$

Sa $I_0(\cdot)$ označili smo **modifikovanu Bessel-ovu funkciju nultog reda**. Ukoliko je $\sigma_1 = \sigma_2 = \sigma$ dobijamo raspodelu anvelope za **Rayleigh-ev fading**

$$p_R(r) = \frac{r}{\sigma^2} \exp \left(-\frac{r^2}{2\sigma^2} \right).$$

SLIKA 2.4 Grafik funkcije $p_R(r)$ za različite vrednosti parametra $\rho = \sigma_2^2/\sigma_1^2$ i $\sigma_1 = 1$.

2.6 Rice-ov model fedinga

Rice-ov model fedinga se koristi za opisivanje signala u okruženjima gde **postoji optička vidljivost između predajnika i prijemnika**.

Ovaj model se koristi za opisivanje zemaljskih mobilnih kanala u slabo naseljenim mestima i predgradjima gradova kao i za opisivanje satelitskih kanala.

Podsetimo se da je primljeni signal u Clarke-ovom modelu oblika

$$E_z = X_1(t) \cos(\omega_c t) - X_2(t) \sin(\omega_c t)$$

Stephen O. Rice

(1907-1986)

Predpostavimo da postoji linija optičke vidljivosti duž koje se prostire nulta komponenta signala koja ima značajno veću amplitudu C_0 od ostalih komponenti. Prema tome važi

$$X_1(t) = m_1(t) + \sum_{n=1}^N E_0 C_n \cos(\omega_n t + \phi_n),$$

$$m_1(t) = E_0 C_0 \cos(\omega_0 t + \phi_0)$$

$$X_2(t) = m_2(t) + \sum_{n=1}^N E_0 C_n \sin(\omega_n t + \phi_n),$$

$$m_2(t) = E_0 C_0 \sin(\omega_0 t + \phi_0)$$

Dalja razmatranja izvodićemo pod pretpostavkom da je Doppler-ova frekvencija nulte komponente f_0 jednaka nuli. To znači da je dolazeći direktan talas normalan na pravac kretanja prijemnika (predajnika).

Sada su $X_1(t)$ i $X_2(t)$ **Gauss-ovi slučajni procesi** jednakih varijansi σ^2 pri čemu su im srednje vrednosti redom jednake m_1 i m_2 . Prema tome dobijamo da je njihova JPDF jednaka

$$p_{X_1 X_2}(x_1, x_2) = \frac{1}{2\pi\sigma^2} \exp \left(-\frac{(x_1 - m_1)^2}{2\sigma^2} - \frac{(x_2 - m_2)^2}{2\sigma^2} \right)$$

Uvodjenjem transformacije $X_1 = R \cos \vartheta$, $X_2 = R \sin \vartheta$ dobijamo JPDF anvelope i faze

$$p_{R\vartheta}(r, \varphi) = \frac{r}{2\pi\sigma^2} \exp \left(-\frac{r^2 - 2r(m_1 \cos \varphi + m_2 \sin \varphi) + m_1^2 + m_2^2}{2\sigma^2} \right)$$

Integracijom po φ predhodnog izraza dobijamo PDF anvelope

$$p_R(r) = \frac{r}{2\pi\sigma^2} \exp \left(-\frac{r^2 + m_1^2 + m_2^2}{2\sigma^2} \right) I_0 \left(\frac{r \sqrt{m_1^2 + m_2^2}}{\sigma^2} \right).$$

2.7 Nakagami- m model fedinga

Za opisivanje mobilnog radio kanala često se koristi **Nakagami- m** model.

Iako je za razliku od predhodnih modela ovaj model **empirijski**, prilično je elegantan i u praksi se dokazao korisnim.

Gustina raspodele anvelope je

$$p_R(r) = \frac{2m^m r^{2m-1}}{\Gamma(m)\Omega^m} \exp\left(-\frac{mr^2}{\Omega}\right).$$

Parametar $m \in (1/2, +\infty)$ se naziva *parametar fedinga* (*fading figure*).

Parametar Ω predstavlja moment drugog reda raspodele anvelope.

Raspodela anvelope, za različite vrednosti parametara m i Ω , svodi se na (ili aproksimira) **Rayleigh-evu**, **Rice-ovu**, **Nakagami- q** ili **jednostranu Gauss-ovu raspodelu**.

Izvodjenje Nakagami- m raspodele

Predpostavimo da je prijemni signal u kompleksnom domenu oblika

$$X(t) = X_1(t) + jX_2(t)$$

gde je

$$X_i^2(t) = \sqrt{\sum_{i=1}^m X_{1i}^2(t)}, \quad i = 1, 2$$

pri čemu su $X_{11}(t), \dots, X_{1m}(t), X_{21}(t), \dots, X_{2m}(t)$ za $i = 1, \dots, m$ statistički nezavisni Gauss-ovi slučajni procesi nulte srednje vrednosti i varijanse σ^2 .

Slučajni proces $Z(t) = R^2(t) = X_1^2(t) + X_2^2(t)$ jednak je zbiru kvadrata $n = 2m$ uzajamno nezavisnih Gauss-ovih slučajnih procesa. Dakle $Z(t)$ ima χ^2 gustinu raspodele sa m stepeni slobode

$$p_Z(z) = \frac{m^m z^{m-1}}{\Gamma(m)\Omega^m} \exp\left(-\frac{mz}{\Omega}\right).$$

Primenom transformacione formule $R = \sqrt{Z}$ dobija se trazena raspodela anvelope.

Združenu gustinu raspodele anvelope i faze možemo da odredimo iz predhodnog izraza pomoću transformacije $X_1 = R \cos \vartheta$, $X_2 = R \sin \vartheta$.

$$\begin{aligned} p_{R\vartheta}(r, \varphi) &= r p_{X_1 X_2}(r \cos \varphi, r \sin \varphi) = r p_{X_1}(r \cos \varphi) p_{X_2}(r \sin \varphi) \\ &= \frac{m^m r^{2m-1} |\sin^{m-1}(2\varphi)|}{2^m \Omega^m \Gamma^2(m/2)} \exp\left(-\frac{mr^2}{\Omega}\right) \end{aligned}$$

Integraljenjem po r odnosno ϑ predhodnog izraza dobijamo PDF faze

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \frac{\Gamma(m) |\sin^{m-1}(2\varphi)|}{2^m \Gamma^2(m/2)}.$$

Na osnovu izračunatih izraza za $p_{\vartheta}(\varphi)$, $p_R(r)$ kao i $p_{R\vartheta}(r, \varphi)$ dobijamo da su faza i anvelopa kod Nakagami- m fedinga **nezavisni**, odnosno da važi

$$p_{R\vartheta}(r, \varphi) = p_R(r)p_{\vartheta}(\varphi).$$

Ovakav rezultat imamo i u slučaju **Rayleigh-evog fedinga**. Napomenimo da je za $m = 1$ vrednost $p_{\vartheta}(\varphi)$ konstantna i jednaka $(2\pi)^{-1}$, što predstavlja gustinu raspodele faze kod **Rayleigh-evog modela**. Ovo poklapanje potvrđuje ispravnost izloženog modela.

3 Statistike drugog reda Nakagami- q signala

- Opisaćemo statistike drugog reda prijemnog signala na izlazu kanala sa Nakagami- q fedingom.
- Izvešćemo izraze za srednji broj osnih preseka anvelope (LCR), faze (PLCR) kao i srednje vreme trajanja fedinga (ADF).
- Odredićemo uslovne PDF anvelope i izvoda faze za datu vrednost faze.
- Osim opšteg slučaja **Nakagami- q fedinga**, razmatraćemo i nekoliko specijalnih slučaja a posebno slučaj **Rayleigh-evog fedinga**.

Rezultati prikazani u ovoj glavi su novijeg datuma. Ima i nekoliko originalnih rezultata.

3.1 Definicije statistika drugog reda i osnovna svojstva

Statistike drugog reda kanala sa fedingom su

- Srednji broj osnih preseka (LCR - *Level Crossing Rate*)
- Srednje vreme trajanja fedinga (ADF - *Average Duration of Fades*)

Ove veličine su korisne u projektovanju mobilnih radio komunikacionih sistema i za analizu performansi istih.

U digitalnim telekomunikacijama nagli pad vrednosti anvelope primljenog signala direktno vodi do drastičnog povećanja verovatnoće greške.

LCR i ADF koriste se prilikom optimizacije sistema kodovanja koji su potrebni za korekciju grešaka.

Za razna pitanja sistem inženjeringa kao što su

- izbor dužine bloka za kodovanje paketskih sistema,
- projektovanje metoda kodovanja sa konkatencijom sa i bez inter-livinga,
- optimizacija veličine interlivera,
- izbor kapaciteta bafera za šeme adaptivne modulacije i procena komunikacionih protokola,

potrebno je poznavati LCR i ADF.

Srednji broj osnih preseka signala $X(t)$, u oznaci $N_X^+(x)$ definiše se kao brzina kojom signal preseca nivo x sa pozitivnim izvodom u tački preseka x .

Očekivano vreme za koje vrednost signala pripada intervalu $(x, x + dx)$, za dati nagib $\dot{x}$ i vreme dt jednako je $p(x, \dot{x})dx d\dot{x}dt$. Potrebno vreme za jedan prelazak nivoa x je $dx/\dot{x}$.

Odnos ove dve veličine daje očekivani broj prelazaka nivoa x , signala X za dati nagib $\dot{x}$ i vreme dt

$$\dot{x}p_{X\dot{X}}(x, \dot{x})d\dot{x}dt.$$

Deljenjem sa dt i integracijom po $\dot{x}$ dobijamo sledeći izraz

$$N_X^+(x) = \int_0^{+\infty} \dot{x}p_{X\dot{X}}(x, \dot{x})d\dot{x}.$$

Srednje vreme trajanja fedinga, u oznaci $T_{X-}(x)$ je takodje važna statistička karakteristika drugog reda i predstavlja **srednje vreme za koje se anvelopa signala nalazi ispod zadatog nivoa x** .

Neka je duži vremenski interval u kome se posmatra anvelopa T i neka je t_i trajanje i -tog boravka signala ispod nivoa x . Tada je verovatnoća da je nivo signala $X(t)$ manji od nivoa x

$$F_X(x) = \mathbb{P}[X(t) \leq x] = \frac{1}{T} \sum_i t_i.$$

Srednje vreme trajanja fedinga je

$$T_{X-}(x) = \frac{1}{TN_X^+(x)} \cdot \sum_i t_i = \frac{F_X(x)}{N_X^+(x)}.$$

3.2 JPDF faze i slučajnog FM šuma kod Nakagami- q fedinga

Izvod procesa faze $\dot{\vartheta}(t)$ naziva se **slučajni FM šum**.

Polazimo od JPDF procesa $X_1(t), X_2(t), \dot{X}_1(t), \dot{X}_2(t)$ date sledećim izrazom

$$p_{X_1 \dot{X}_1 X_2 \dot{X}_2}(x_1, \dot{x}_1, x_2, \dot{x}_2) = \frac{\exp\left(-\frac{x_1^2}{2\sigma_1^2} - \frac{x_2^2}{2\sigma_2^2} - \frac{\dot{x}_1^2}{2\beta_1} - \frac{\dot{x}_2^2}{2\beta_2}\right)}{4\pi^2\sigma_1\sigma_2\sqrt{\beta_1\beta_2}}$$

Varijanse β_i procesa $\dot{X}_i(t)$ ($i = 1, 2$) jednake su $\beta_i = 2(\pi\sigma_i f_{max_i})$, gde je f_{max_i} maksimalna Doppler-ova frekvencija procesa $X_i(t)$.

Primenićemo sledeću transformaciju slučajnih promenljivih

$$X_1 = R \cos \vartheta, \quad \dot{X}_1 = \dot{R} \cos \vartheta - R \dot{\vartheta} \sin \vartheta,$$

$$X_2 = R \sin \vartheta, \quad \dot{X}_2 = \dot{R} \sin \vartheta + R \dot{\vartheta} \cos \vartheta.$$

Primenom transformacije dobijamo JPDF procesa $R(t), \dot{R}(t), \vartheta(t), \dot{\vartheta}(t)$

$$\begin{aligned} p_{R\dot{R}\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \dot{r}, \varphi, \dot{\varphi}) = & \frac{r^2}{4\pi^2 \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_1 \beta_2}} \exp \left\{ -r^2 \left(\frac{\cos^2 \varphi}{2\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2} \right) \right. \\ & - \dot{r}^2 \left(\frac{\cos^2 \varphi}{2\beta_1} + \frac{\sin^2 \varphi}{2\beta_2} \right) - \dot{r}^2 \dot{\varphi}^2 \left(\frac{\cos^2 \varphi}{2\beta_2} + \frac{\sin^2 \varphi}{2\beta_1} \right) \\ & \left. - r \dot{r} \dot{\varphi} \left(\frac{1}{\beta_2} - \frac{1}{\beta_1} \right) \sin \varphi \cos \varphi \right\}. \end{aligned}$$

Integracijom predhodnog izraza po promenljivoj $\dot{r}$ dobijamo

$$p_{R\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) = \int_{-\infty}^{+\infty} p_{R\dot{R}\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \dot{r}, \varphi, \dot{\varphi}) d\dot{r}$$

$$= \frac{r^2 \exp \left\{ -\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} + \frac{\dot{\varphi}^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} \right) \right\}}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}}$$

Dalje integracijom po promenljivoj r dobijamo sledeći izraz za JPDP procesa procesa $\vartheta(t)$ i $\dot{\vartheta}(t)$ u zatvorenom obliku

$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) = \frac{\left(\frac{\dot{\varphi}^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} + \frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right)^{-3/2}}{4\pi \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}}.$$

Za slučaj Rayleigh-evog fedinga ($\sigma_1 = \sigma_2 = \sigma$ i $\beta_1 = \beta_2 = \beta$) imamo da je

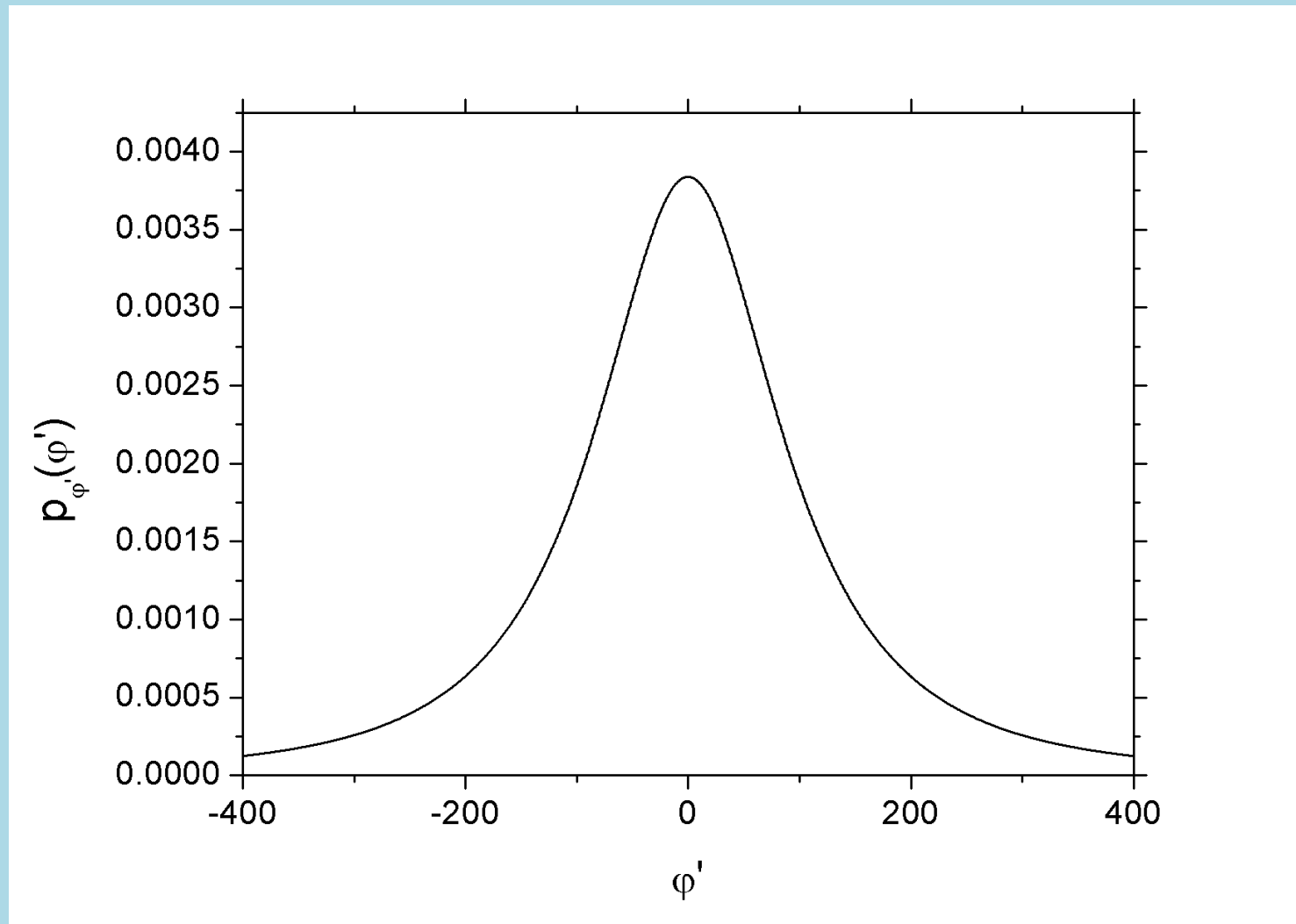
$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) = \frac{\left(\frac{\dot{\varphi}^2}{\beta} + \frac{1}{\sigma^2}\right)^{-3/2}}{4\pi\sigma^2\sqrt{\beta}}.$$

Predhodni izraz ne zavisi od φ , pa se PDF slučajnog FM šuma dobija kao $p_{\dot{\vartheta}}(\dot{\varphi}) = 2\pi p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi})$. Za opšti slučaj Nakagami- q fedinga **nije moguće** odrediti izraz za $p_{\dot{\vartheta}}(\dot{\varphi})$ u zatvorenom obliku.

Imamo da u opštem slučaju važi

$$\int_{-\infty}^{+\infty} \dot{\varphi} p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} = 0, \quad \mathbb{E}\dot{\vartheta}(t) = 0$$

$$\int_{-\infty}^{+\infty} \dot{\varphi}^2 p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} = +\infty, \quad \mathbb{E}\dot{\vartheta}^2(t) = 0$$

SLIKA 3.1 Grafik funkcije gustine raspodele $p_{\dot{\vartheta}}(\dot{\varphi})$ izvoda faze $\dot{\vartheta}(t)$.

3.3 Srednji broj osnih preseka faze kod Nakagami- q fedinga

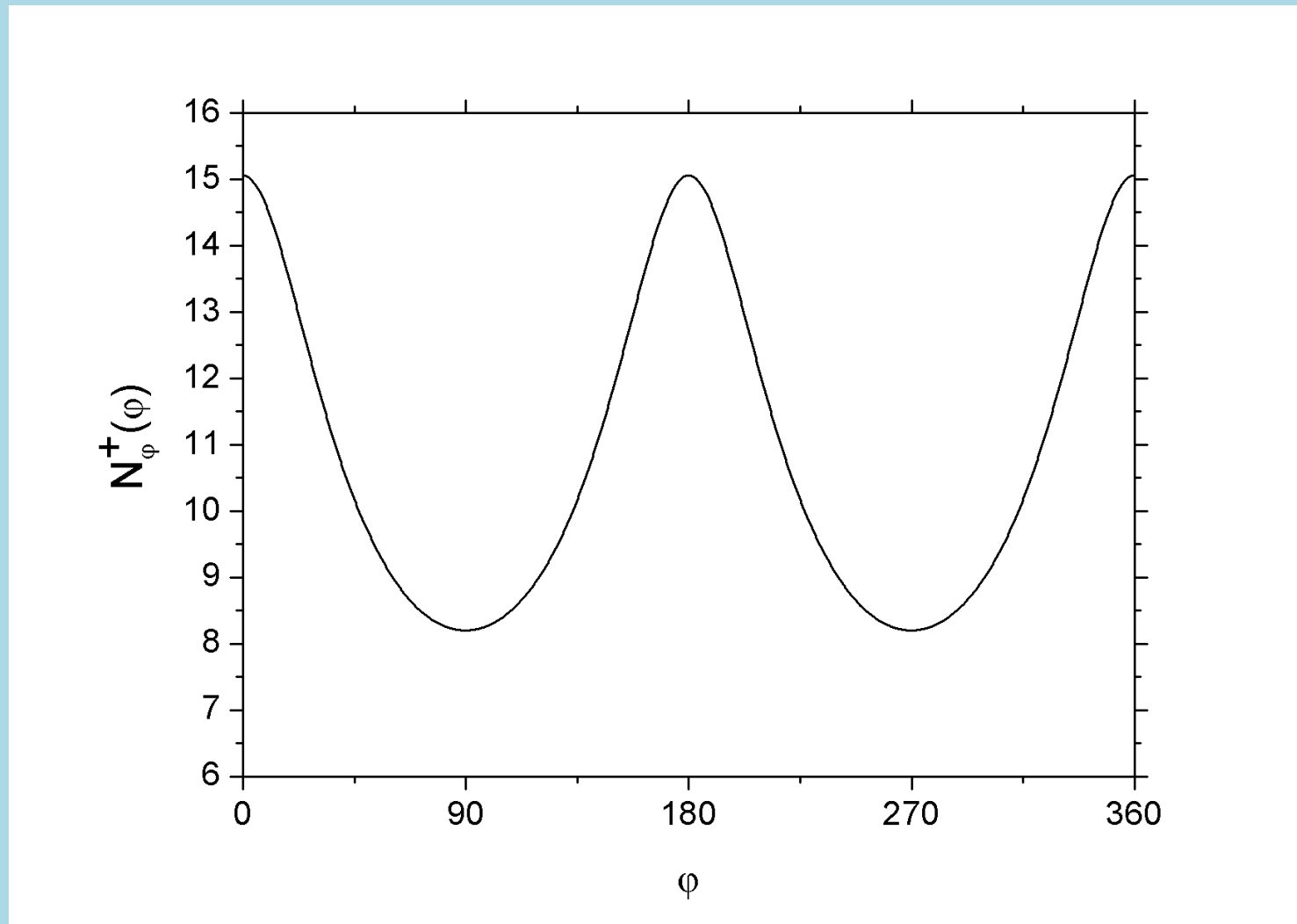
Srednji broj osnih preseka faze $\vartheta(t)$ (PLCR) u oznaci $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$ je očekivan broj prolazaka signala, u jedinici vremena, kroz zadati nivo φ u pozitivnom (ili negativnom) smeru.

Imamo da važi

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} = \frac{1}{4\pi} \sqrt{\frac{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}{\sigma_1^2 \sin^2 \varphi + \sigma_2^2 \cos^2 \varphi}}.$$

U slučaju Rayleigh-evog fedinga, predhodni izraz se umnogome uprošćava

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \frac{\gamma}{4\pi}, \quad \gamma = \frac{\sqrt{\beta}}{\sigma}$$

SLIKA 3.2 Grafik funkcije srednjeg broja osnih preseka faze (PLCR) $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$.

3.4 Uslovne gustine raspodele anvelope i izvoda faze

Izvešćemo izraze za **uslovne gustine raspodele anvelope** $R(t)$ i **izvoda faze** $\dot{\vartheta}(t)$ (FM šuma) **pod uslovom** $\vartheta(t) = \varphi$, gde je φ proizvoljni nivo faze. Koriste se za proučavanje statistike šuma koji nastaje kod **FM prijemnika**.

Uslovnu JCDF anvelope i izvoda faze računamo na osnovu sledećeg izraza

$$\begin{aligned} F_{R\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(r_0, \dot{\varphi}_0) &= \frac{\mathbb{P}[R(t) \leq r_0, \dot{\vartheta}(t) \leq \dot{\varphi}_0, \vartheta(t) \text{ seče } \varphi_0 \text{ za vreme } dt]}{\mathbb{P}[\vartheta(t) \text{ seče } \varphi_0 \text{ za vreme } dt]} \\ &= \frac{\int_0^{r_0} \int_0^{\dot{\varphi}_0} \dot{\varphi} p_{R\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \varphi_0, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} dr}{N_{\vartheta}^+(\varphi_0)} \end{aligned}$$

Neka je

$$I(r, \varphi; \dot{\varphi}_0) = \int_0^{\dot{\varphi}_0} \dot{\varphi} p_{R\vartheta\dot{\varphi}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}, \quad I(r, \varphi) = I(r, \varphi; +\infty).$$

Sada možemo uslovne PDF za $R(t)$ i $\dot{\varphi}(t)$ kao i uslovnu JPDF ova dva procesa izraziti na sledeći način

$$p_{R|\varphi_0+}(r_0) = \frac{d}{dr_0} F_{R\dot{\varphi}|\varphi_0+}(r_0, +\infty) = \frac{I(r_0, \varphi_0)}{N_{\vartheta}^+(\varphi_0)},$$

$$p_{\dot{\varphi}|\varphi_0+}(\dot{\varphi}_0) = \frac{d}{d\dot{\varphi}_0} F_{R\dot{\varphi}|\varphi_0+}(+\infty, \dot{\varphi}_0) = \frac{\dot{\varphi}_0 p_{\vartheta\dot{\varphi}}(\varphi_0, \dot{\varphi}_0)}{N_{\vartheta}^+(\varphi_0)},$$

$$p_{R\dot{\varphi}|\varphi_0+}(r_0, \dot{\varphi}_0) = \frac{d}{dr_0} F_{R\dot{\varphi}|\varphi_0+}(r_0, \dot{\varphi}_0) = \frac{I(r_0, \varphi_0; \dot{\varphi}_0)}{N_{\vartheta}^+(\varphi)}.$$

Najpre ćemo odrediti izraze za $I(r, \varphi; \dot{\varphi}_0)$ i $I(r, \varphi)$ u zatvorenom obliku.

$$I(r, \varphi; \dot{\varphi}_0) = \frac{r^2 \exp \left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) \right)}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}} \\ \times \int_0^{\dot{\varphi}_0} \dot{\varphi} \exp \left(-\frac{r^2 \dot{\varphi}^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} \right) d\dot{\varphi}.$$

Rešavanjem integrala dobijamo

$$I(r, \varphi; \dot{\varphi}_0) = \frac{\exp \left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) \right)}{2(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2} \\ \times \left\{ 1 - \exp \left(-\frac{r^2 \dot{\varphi}_0^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} \right) \right\} \\ \times \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}$$

Zamenom $\varphi_0 = +\infty$ u predhodnom izrazu dobijamo

$$I(r, \varphi) = \frac{\exp \left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) \right) \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2}.$$

Sada možemo odrediti tražene uslovne raspodele.

$$p_{R|\varphi+}(r) = \sqrt{\frac{2}{\pi} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right)} \exp \left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) \right),$$

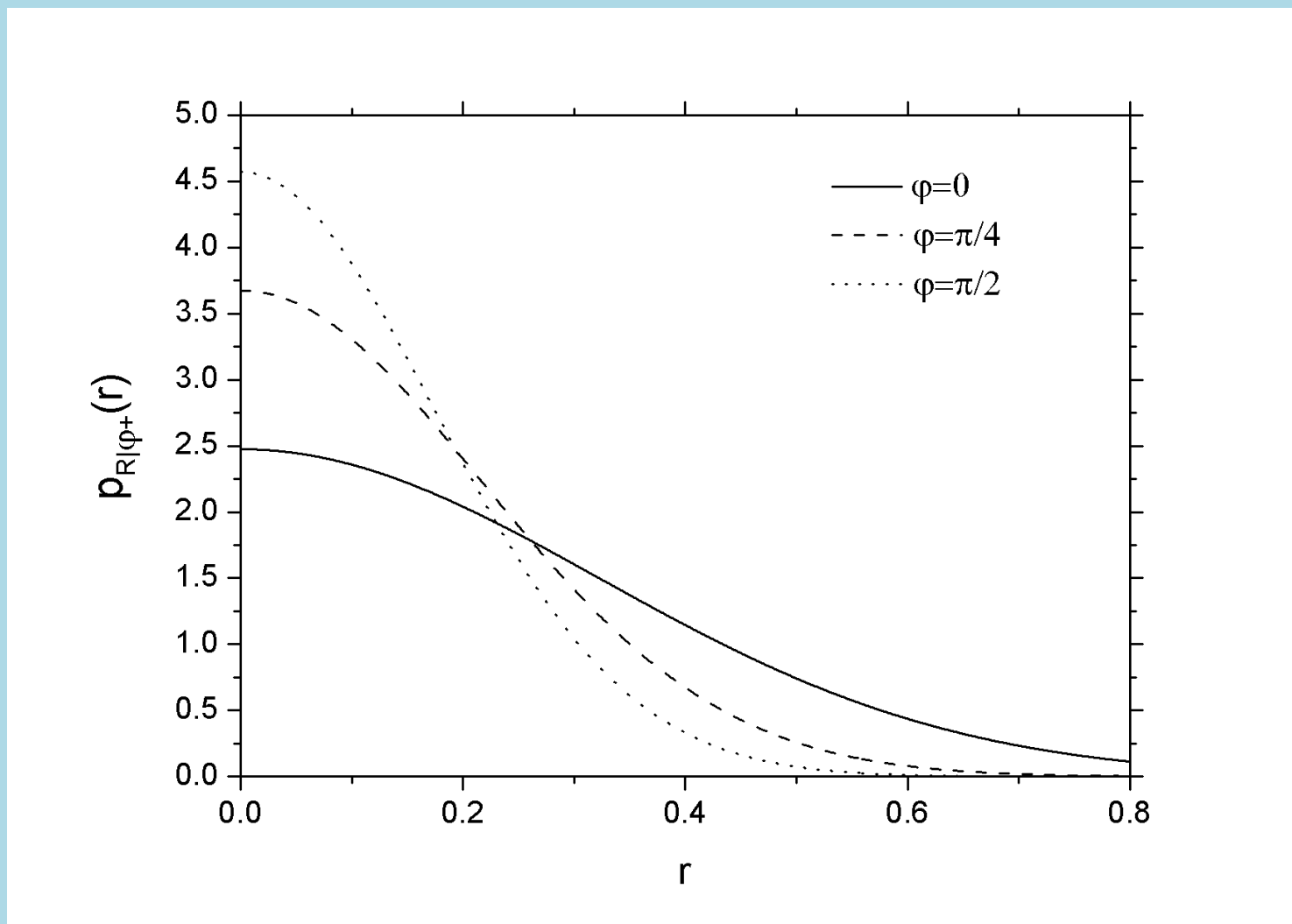
Možemo da zaključimo da je $p_{R|\varphi+}(r)$ **jednostrana Gauss-ova gustina raspodele** pri čemu su srednja vrednost m a varijansa σ^2 redom jednaki

$$m = 0, \quad \sigma^2 = \frac{\sigma_1^2 \sigma_2^2}{\sigma_1^2 \sin^2 \varphi + \sigma_2^2 \cos^2 \varphi}.$$

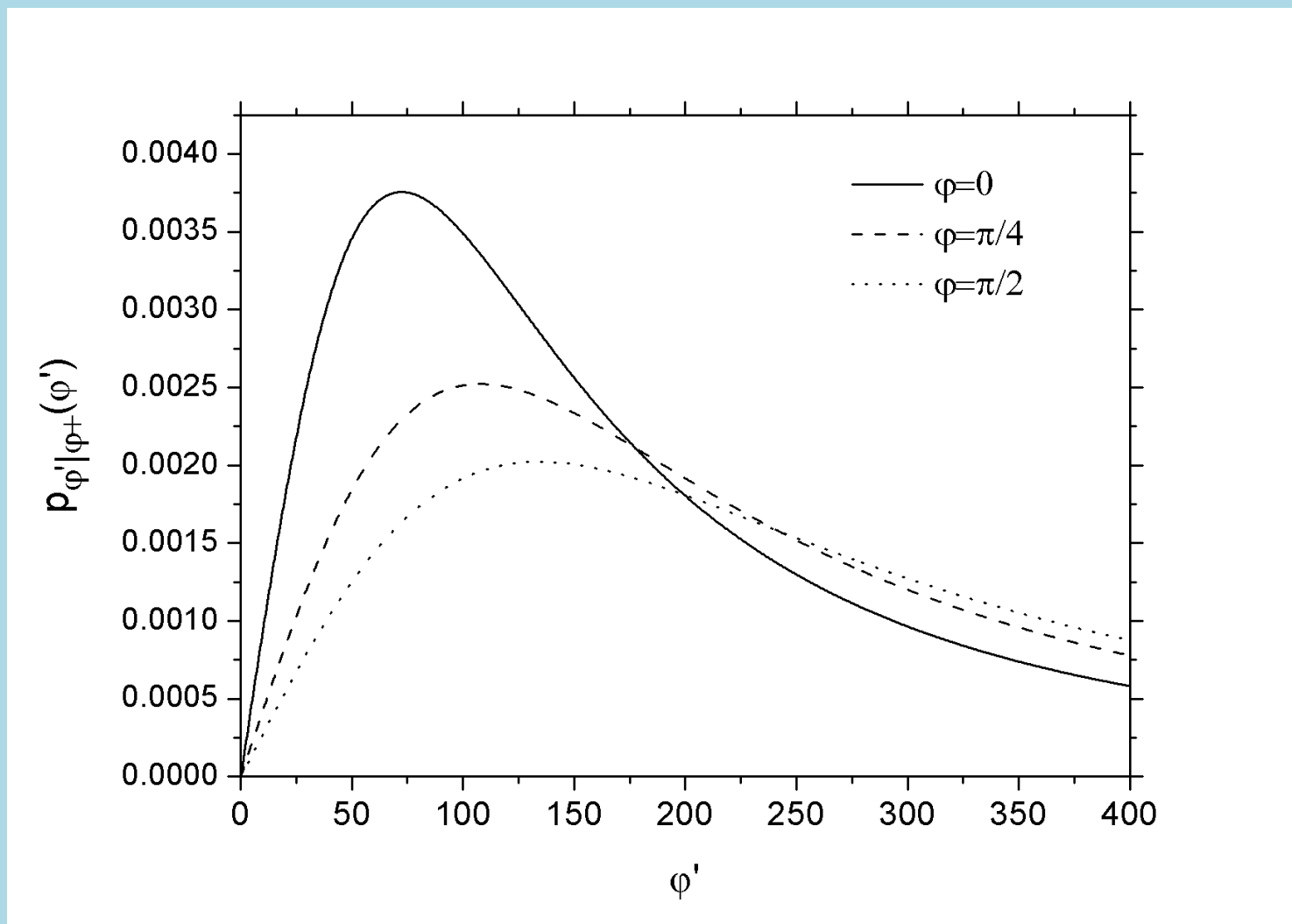
Analogno dobijamo i preostale dve uslovne PDF.

$$p_{\dot{\vartheta}|\varphi+}(\dot{\vartheta}) = \frac{\dot{\vartheta} \sqrt{\sigma_1^2 \sin^2 \varphi + \sigma_2^2 \cos^2 \varphi}}{2\sigma_1\sigma_2(\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi)} \\ \times \left(\frac{\dot{\vartheta}^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} + \frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right)^{-3/2},$$

$$p_{R\dot{\vartheta}|\varphi+}(r, \dot{\vartheta}) = \sqrt{\frac{1}{2\pi} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right)} \exp \left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) \right) \\ \times \left[1 - \exp \left(-\frac{r^2 \dot{\vartheta}^2}{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} \right) \right].$$

SLIKA 3.3 Grafik uslovne gustine raspodele anvelope $p_{R|\varphi+}(r)$ za nivoe faze $\varphi = 0, \pi/4, \pi/2$.

SLIKA 3.4 Grafik uslovne gustine raspodele izvoda faze $p_{\dot{\varphi}'|\varphi_+}(\varphi')$ za nivoe faze $\varphi = 0, \pi/4, \pi/2$.

3.5 JPDF anvelope i izvoda

Razmotrićemo statistike drugog reda anvelope $R(t)$ za kanal sa Nakagami- q fadingom.

Da bi odredili LCR i ADF potrebno je izračunati združenu gustinu raspodele $p_{R\dot{R}}(r, \dot{r})$.

Najpre odredjujemo JPDF procesa $R(t), \dot{R}(t), \vartheta(t)$ rešavanjem sledećeg integrala

$$p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) = \int_{-\infty}^{+\infty} p_{R\dot{R}\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \dot{r}, \varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}.$$

Rešavanjem se dobija

$$p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) = \frac{r \exp \left\{ -\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2} \right) - \frac{\dot{r}^2}{2(\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi)} \right\}}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi}}.$$

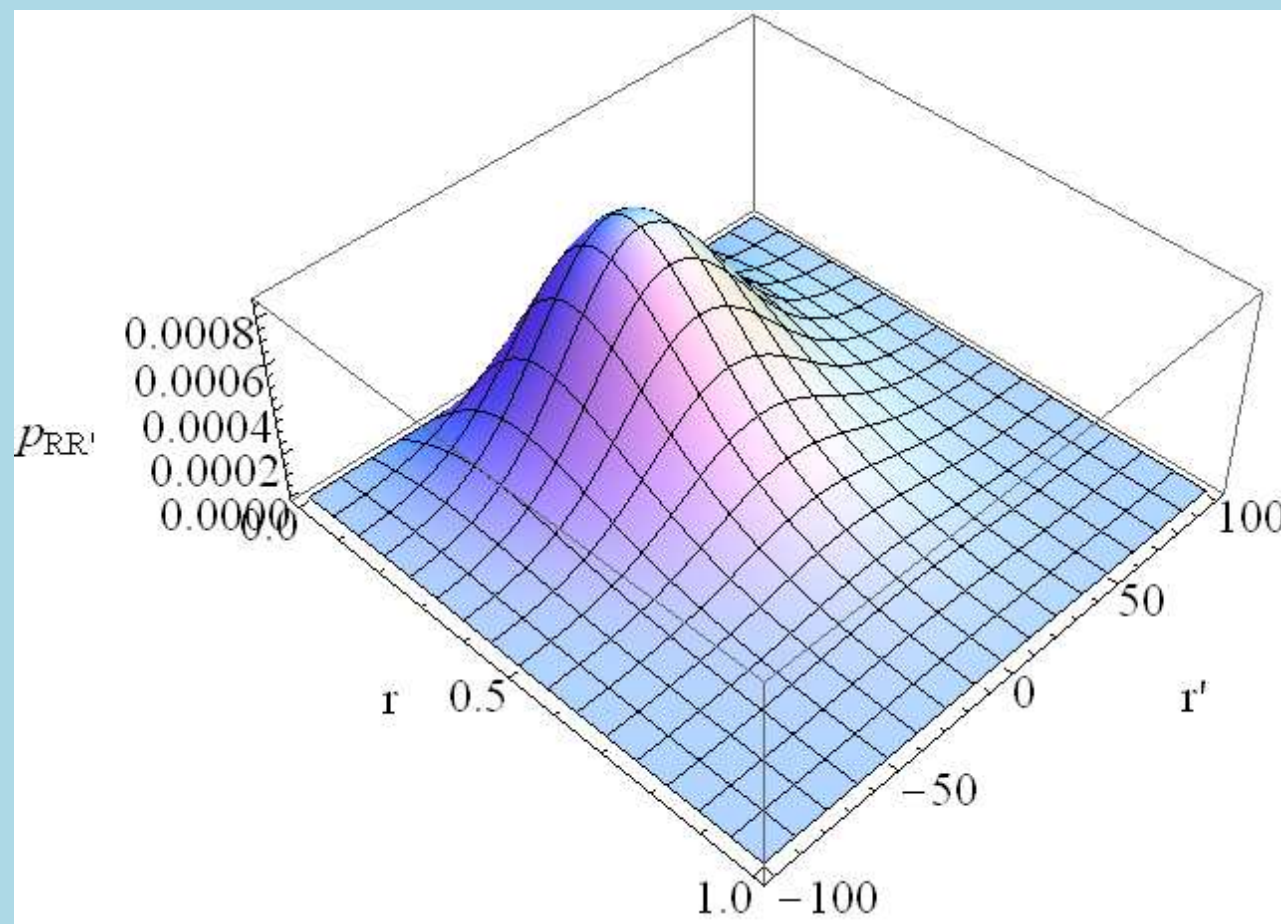
Sledeći korak je integracija predhodnog izraza po promenljivoj φ , odnosno potrebno je izračunati integral

$$p_{R\dot{R}}(r, \dot{r}) = \int_0^{2\pi} p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) d\varphi.$$

Medjutim, ovaj integral **nije moguće** odrediti u zatvorenom obliku.

Kada je u pitanju **Rayleigh-ev fading**, predhodni integral se trivijalno rešava i dobija se

$$p_{R\dot{R}}(r, \dot{r}) = \frac{r \exp\left(-\frac{r^2}{2\sigma^2} + \frac{\dot{r}^2}{2\beta}\right)}{\sqrt{2\pi}\sigma^2\sqrt{\beta}}.$$

SLIKA 3.5 3D grafik funkcije $p_{RR'}(r, \dot{r})$. Integral u izrazu za $p_{RR'}(r, \dot{r})$ je računat numerički.

3.6 Srednji broj osnih preseka i vreme trajanja fedinga

Podsetimo se definicionih izraza za $N_R^+(r)$ (LCR) i $T_{R-}(r)$ (ADF)

$$N_R^+(r) = \int_0^{+\infty} \dot{r} p_{R\dot{R}}(r, \dot{r}) d\dot{r}, \quad T_{R-}(r) = \frac{F_R(r)}{N_R^+(r)}$$

Zamenom izraza za $p_{R\dot{R}}(r, \dot{r})$ i integracijom po $\dot{r}$ dobijamo

$$N_R^+(r) = \frac{r}{2\pi\sigma_1\sigma_2} \times \int_0^{2\pi} \exp\left(-\frac{r^2}{2} \left(\frac{\cos^2 \varphi}{\sigma_1^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{\sigma_2^2}\right)\right) \sqrt{\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi} d\varphi.$$

Nažalost ni predhodni integral **nije moguće** rešiti u zatvorenom obliku u opštem slučaju.

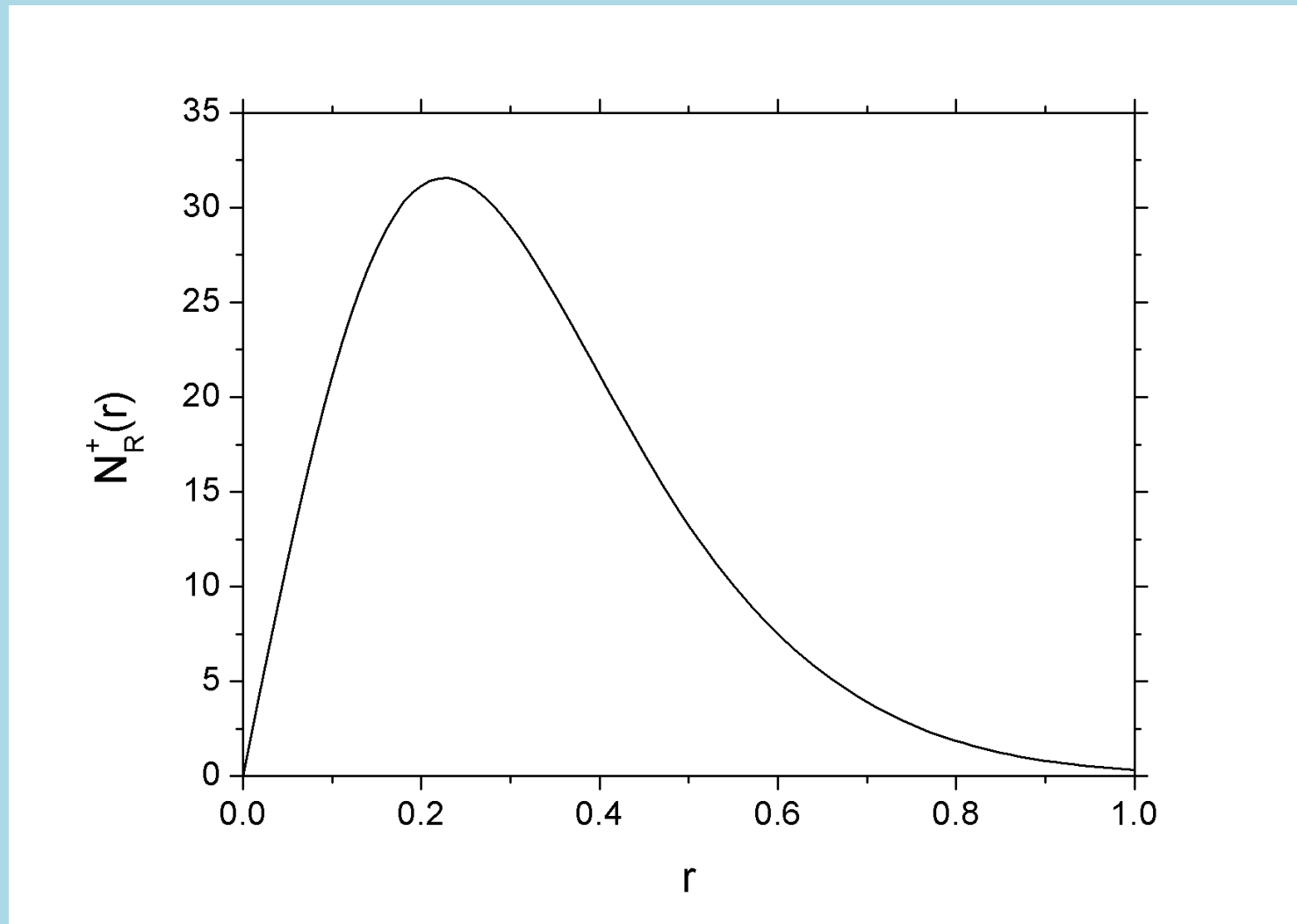
U slučaju **Rayleigh-evog fedinga** izraz pod integralom ne zavisi od φ pa je integral trivijalno rešiv.

$$N_R^+(r) = \frac{\beta r \exp\left(-\frac{r^2}{2\sigma^2}\right)}{\sigma^2}.$$

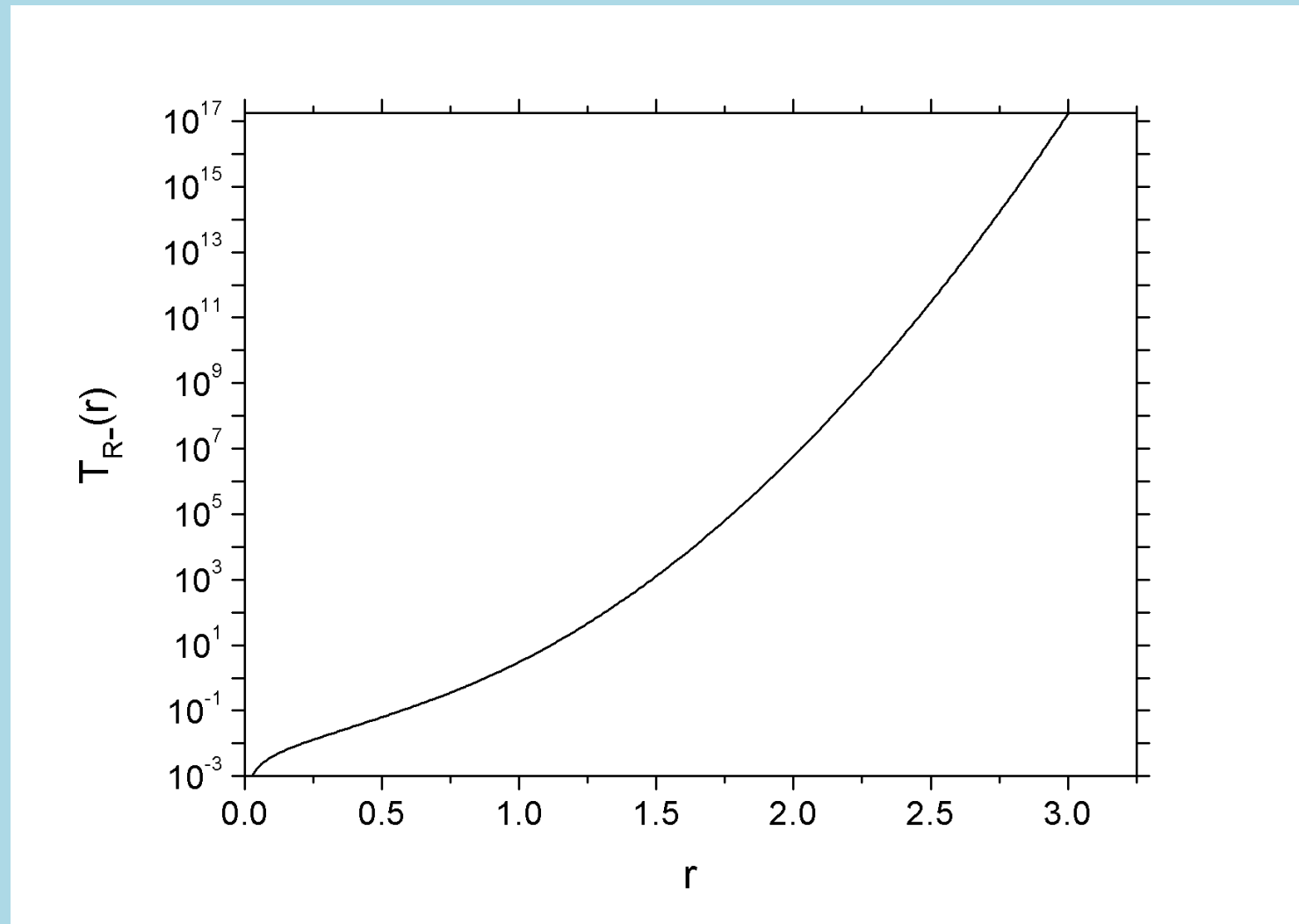
Funkcija raspodele procesa $R(t)$ data je sledećim izrazom

$$\begin{aligned} F_R(r_0) &= \int_0^{r_0} p_R(r) dr \\ &= \int_0^{r_0} \frac{r}{\sigma_1 \sigma_2} \exp\left(-\frac{r^2}{4} \left(\frac{1}{\sigma_1^2} + \frac{1}{\sigma_2^2}\right)\right) I_0\left(\frac{r^2}{4} \left(\frac{1}{\sigma_1^2} - \frac{1}{\sigma_2^2}\right)\right) dr \end{aligned}$$

Na osnovu predhodnog izraza i izraza za LCR računamo ADF.

SLIKA 3.6 Grafik funkcije $N_R^+(r)$ za slučaj Nakagami- q fedinga.

SLIKA 3.7 Grafik funkcije $T_{R-}(r)$ u logaritamskoj razmeri.

4 Statistike prvog i drugog reda zbira kosinusnog talasa i Nakagami- q signala

Razmatraćemo statistike drugog reda složenog signala koji se sastoji od dve komponente. Prva komponenta predstavlja signal na prijemu iz kanala sa Nakagami- q fadingom dok je druga kosinusni talas.

- Izvešćemo izraze za statistike prvog i drugog reda (PDF anvelope i faze, LCR, ADF, PLCR).
- Razmotrićemo nekoliko specijalnih i graničnih slučajeva uključujući i slučaj kada se Nakagami- q signal svodi na Rayleigh-ev.
- Najpre su sve veličine izvedene za slučaj konstantne vrednosti amplitude kosinusnog signala a i izvoda $\dot{a}$. Nakon toga posmatran je slučaj kada je $A(t)$ Rayleigh-ev proces.

Rezultati izloženi u ovom delu su **originalni** i preuzeti iz naših radova

[1] M. Stefanović, **M.D. Petković**, *Envelope Level Crossing Rate of Cosine Signal With Nakagami- q Interference*, **TELSIKS 2007, Proceedings of papers, Vol. 2, pp. 533–536, Niš, Serbia, 2007.**

[2] M. Stefanović, **M.D. Petković**, *Phase level-crossing rate of cosine wave plus Nakagami- q signal*, **biće objavljeno.**

[3] M. Stefanović, **M.D. Petković**, M. Milošević, *Envelope and phase derivative conditional PDFs of cosine wave plus Nakagami- q signal*, **biće objavljeno.**

4.1 Opis modela i statistike prvog reda

Posmatraćemo sledeći signal

$$x(t) = X_1(t) \cos(\omega t) + X_2(t) \sin(\omega t) + A(t) \cos(\omega t),$$

gde su $X_1(t)$ i $X_2(t)$ **nekorelisani Gauss-ovi procesi** nulte srednje vrednosti čije su varijanse redom jednake σ_1^2 i σ_2^2 .

Amplituda kosinusnog talasa $A(t)$ je u opštem slučaju takodje **slučajni proces**.

Najpre ćemo sve veličine odrediti pod uslovom da su amplituda $A(t)$ i izvod $\dot{A}(t)$ konstantni i jednaki redom a i $\dot{a}$. Iako ovaj slučaj ne postoji u praksi (osim za $\dot{a} = 0$), potreban je za razmatranje opšteg slučaja.

Odredićemo JPDF procesa $R(t)$ i $\vartheta(t)$. Polazimo od

$$p_{X_1 X_2}(x_1, x_2) = \frac{1}{2\pi\sigma_1\sigma_2} \exp\left(-\frac{x_1^2}{2\sigma_1^2} - \frac{x_2^2}{2\sigma_2^2}\right).$$

Primenom transformacionih formula

$$X_1 = R \cos \vartheta - A,$$

$$X_2 = R \sin \vartheta.$$

dobijamo traženi izraz za $p_{R\vartheta}(r, \varphi)$

$$\begin{aligned} p_{R\vartheta}(r, \varphi) &= r p_{X_1 X_2}(r \cos \varphi - a, r \sin \varphi) \\ &= \frac{r}{2\pi\sigma_1\sigma_2} \exp\left(-\frac{(r \cos \varphi - a)^2}{2\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2}\right). \end{aligned}$$

Integracijom predhodnog izraza najpre po r dobijamo PDF faze

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \int_0^{+\infty} p_{R\vartheta}(r, \varphi) dr = \frac{\sigma_1 \sigma_2}{2\pi \sigma_{\varphi}^2} \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) g\left(\frac{a\sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_{\varphi} \sigma_1 \sqrt{2}}\right).$$

gde je

$$g(s) = 1 + \sqrt{\pi} s \exp(s^2)(1 + \operatorname{erf}(s)),$$

$$\sigma_{\varphi} = \sqrt{\sigma_1^2 \sin^2 \varphi + \sigma_2^2 \cos^2 \varphi}.$$

Za slučaj Rayleigh-evog fedinga imamo da je

$$p_{\vartheta}(\varphi) = \frac{1}{2\pi} \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma^2}\right) g\left(\frac{a \cos \varphi}{\sigma \sqrt{2}}\right).$$

Vidimo da $p_{\vartheta}(\varphi)$ nije konstantna kao što je to bio slučaj za $a = 0$.

Sada ćemo razmotriti granične slučajeve kada jedna od varijansi σ_i ($i = 1, 2$) teži nuli.

1. Neka $\sigma_2 \rightarrow 0$. Tada važi

$$\begin{aligned} \lim_{\sigma_2 \rightarrow 0} p_{\vartheta}(\varphi) = & \frac{\exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) + \sqrt{\pi} \left(1 + \operatorname{erf}\left(\frac{a}{\sigma_1\sqrt{2}}\right)\right)}{2 \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) + 2\sqrt{\pi}} \delta(\varphi) \\ & + \frac{\exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) + \sqrt{\pi} \left(1 - \operatorname{erf}\left(\frac{a}{\sigma_1\sqrt{2}}\right)\right)}{2 \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) + 2\sqrt{\pi}} \delta(\varphi - \pi) \end{aligned}$$

gde je $\delta(x)$ **Dirac-ova delta funkcija**.

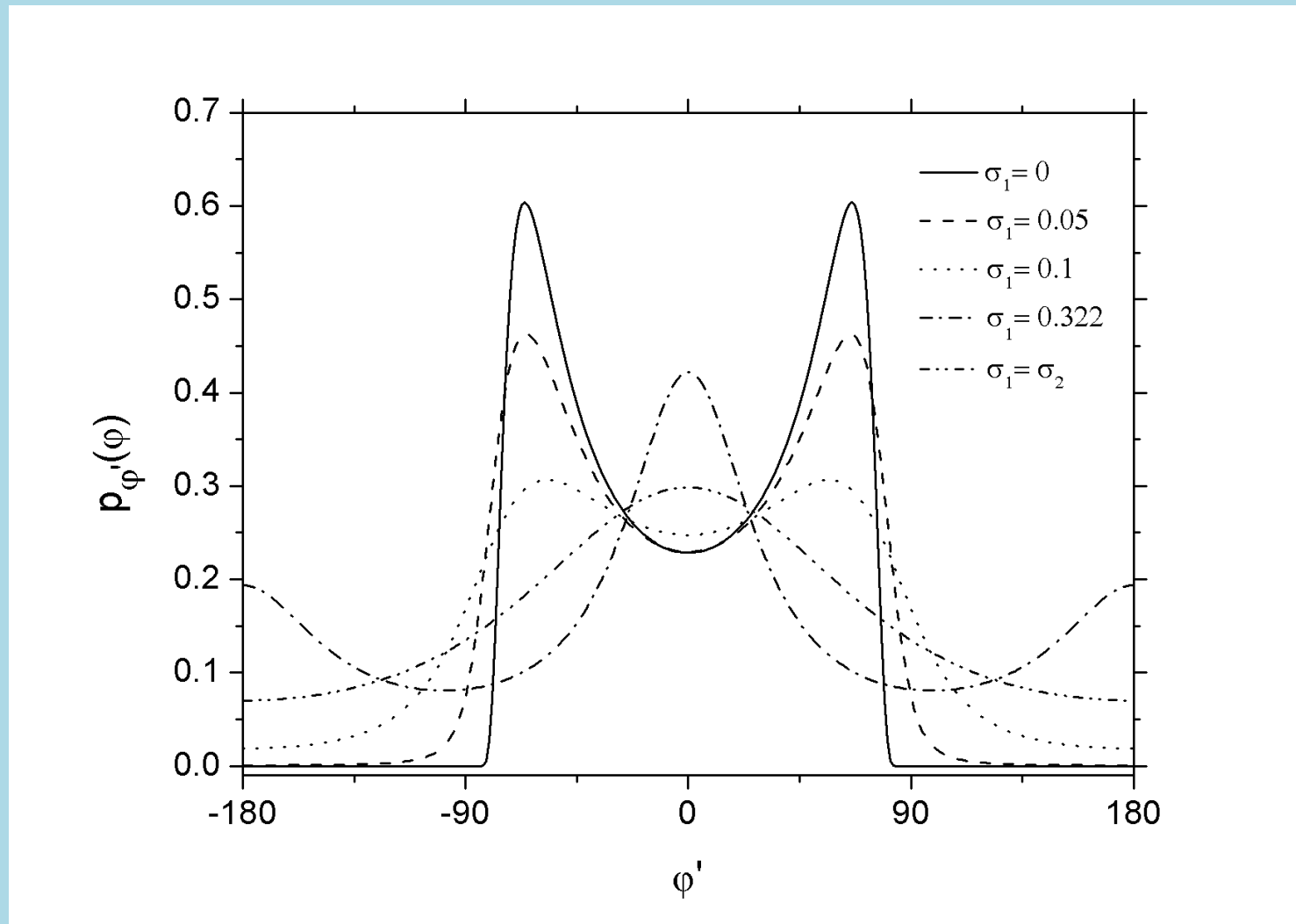
2. Neka sada $\sigma_1 \rightarrow 0$. Može se pokazati da tada važi

$$\lim_{\sigma_1 \rightarrow 0} p_{\vartheta}(\varphi) = \begin{cases} \frac{a \exp\left(-\frac{a^2 \tan^2 \varphi}{2\sigma_2^2}\right)}{\sqrt{2\pi}\sigma_2 \cos^2 \varphi}, & \varphi \in [0, \pi/2) \cup (3\pi/2, 2\pi) \\ 0, & \varphi \in [\pi/2, 3\pi/2] \end{cases}$$

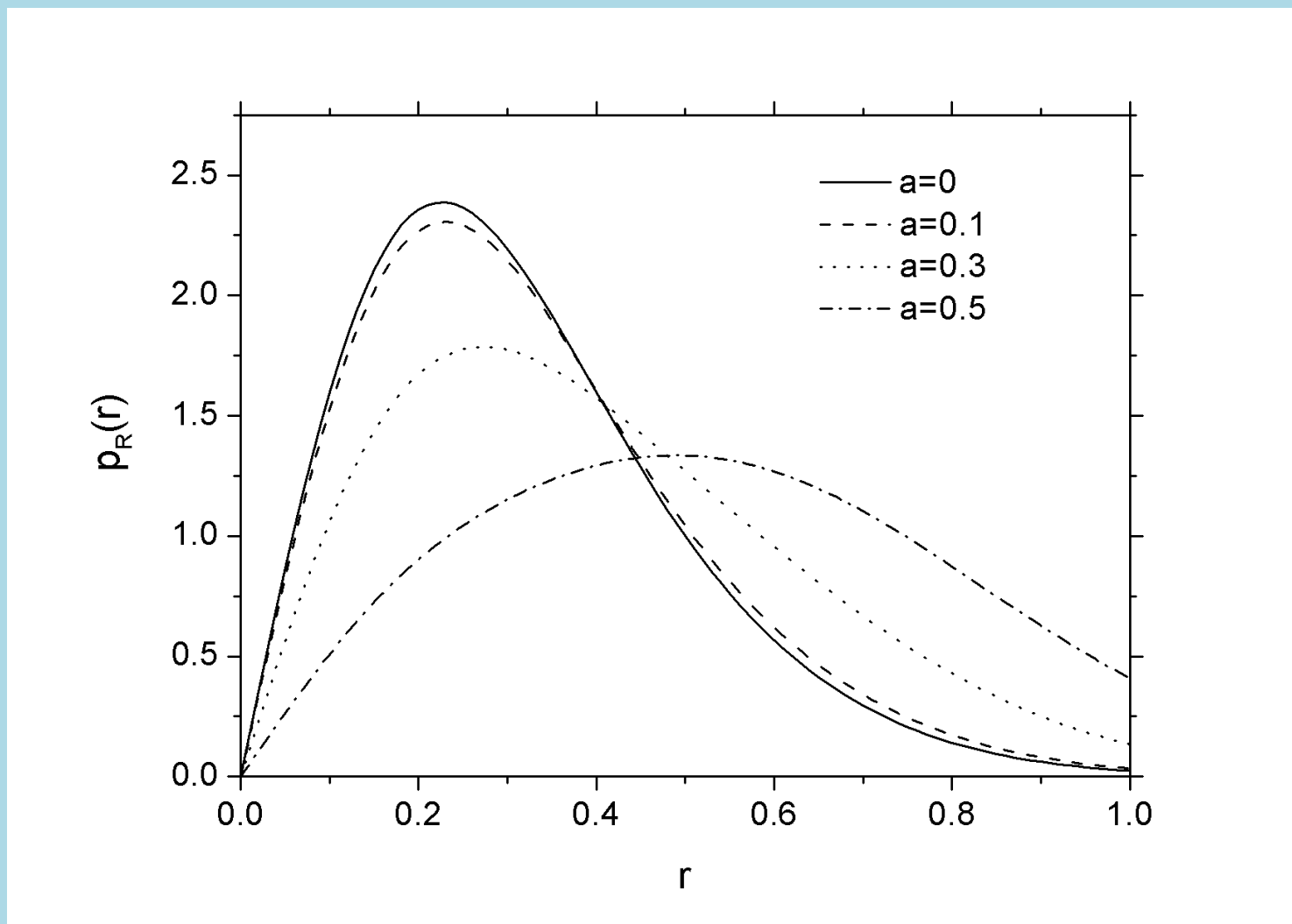
Na sličan način se dobija PDF anvelope

$$p_R(r) = \int_0^{2\pi} p_{R\vartheta}(r, \varphi) dr.$$

Nažalost ovaj integral **nije moguće odrediti u zatvorenom obliku.**

SLIKA 4.1 Grafik funkcije $p_{\varphi'}(\varphi)$ u zavisnosti od parametra σ_1 . Za $\sigma_1 = 0$ korišćen je granični izraz.

SLIKA 4.2 Grafik funkcije $p_R(r)$ za različite vrednosti amplitude kosinusnog talasa a .

4.2 JPDF faze i FM šuma za konstantne vrednosti amplitude kosinusnog signala i izvoda

Podsetimo se da je JPDF procesa $X_1(t), X_2(t), \dot{X}_1(t), \dot{X}_2(t)$ data sledećim izrazom

$$p_{X_1, X_2, \dot{X}_1, \dot{X}_2}(x_1, x_2, \dot{x}_1, \dot{x}_2) = \frac{1}{4\pi\sigma_1\sigma_2\sqrt{\beta_1\beta_2}} \exp\left(-\frac{x_1^2}{2\sigma_1^2} - \frac{x_2^2}{2\sigma_2^2} - \frac{\dot{x}_1^2}{2\beta_1} - \frac{\dot{x}_2^2}{2\beta_2}\right).$$

Uvešćemo sledeću transformaciju

$$X_1 = R \cos \vartheta - A, \quad X_2 = R \sin \vartheta,$$

$$\dot{X}_1 = \dot{R} \cos \vartheta - R\dot{\vartheta} \sin \vartheta - \dot{A},$$

$$\dot{X}_2 = \dot{R} \sin \vartheta + R\dot{\vartheta} \cos \vartheta.$$

Primenom transformacionih formula dobijamo

$$p_{R\dot{R}\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \dot{r}, \varphi, \dot{\varphi}) = \frac{r^2}{4\pi^2\sigma_1\sigma_2\sqrt{\beta_1\beta_2}} \exp \left\{ -\frac{(r \cos \varphi - a)^2}{2\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2} - \frac{(\dot{r} \sin \varphi + r\dot{\varphi} \cos \varphi - \dot{a})^2}{2\beta_1} - \frac{(\dot{r} \cos \varphi - r\dot{\varphi} \sin \varphi)^2}{2\beta_2} \right\}.$$

Potrebno je integraliti predhodni izraz najpre po $\dot{r}$ a zatim po r . Uvedimo sledeću oznaku

$$\beta_\varphi = \beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi.$$

Integracijom po $\dot{r}$ dobijamo

$$p_{R\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) = \frac{r^2}{(2\pi)^{3/2}\sigma_1\sigma_2\sqrt{\beta_\varphi}} \exp \left(-\frac{(a - r \cos \varphi)^2}{2\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2} - \frac{(r\dot{\varphi} \sin \varphi + \dot{a})^2}{2\beta_1} - \frac{r\dot{\varphi} \cos \varphi}{2\beta_2} + \frac{[r(\beta_2 - \beta_1)\dot{\varphi} \sin \varphi + \dot{a}]^2 \cos^2 \varphi}{2\beta_1\beta_2\beta_\varphi} \right).$$

Daljom integracijom predhodnog izraza po promenljivoj r dobijamo

$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) = \int_0^{+\infty} p_{R\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) dr = \frac{1}{4(\pi a_{\varphi, \dot{\varphi}})^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \beta_\varphi} \\ \times \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2} - \frac{\dot{a}^2 \sin^2 \varphi}{2\beta_\varphi}\right) f\left(\frac{a \cos \varphi}{\sigma_1^2 a_{\varphi\dot{\varphi}}^{1/2} \sqrt{2}} - \frac{\dot{a}\dot{\varphi} \sin \varphi}{\beta_\varphi a_{\varphi\dot{\varphi}}^{1/2} \sqrt{2}}\right).$$

gde je

$$f(s) = 2s + \sqrt{\pi}(1 + 2s^2) \exp(s^2)(1 + \operatorname{erf}(s)),$$

$$a_{\varphi\dot{\varphi}} = \frac{\dot{\varphi}^2}{\beta_\varphi} + \frac{\sigma_\varphi^2}{\sigma_1^2 \sigma_2^2}.$$

Zamenom $a = \dot{a} = 0$ predhodni izraz se svodi na već odredjen za Nakagami- q fading

$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}00}(\varphi, \dot{\varphi}) = \frac{f(0)}{4(\pi a_{\varphi, \dot{\varphi}})^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \beta_\varphi} = \frac{\left(\frac{\dot{\varphi}^2}{\beta_\varphi} + \frac{\sigma_\varphi^2}{\sigma_1^2 \sigma_2^2}\right)^{-3/2}}{4\pi \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_\varphi}}.$$

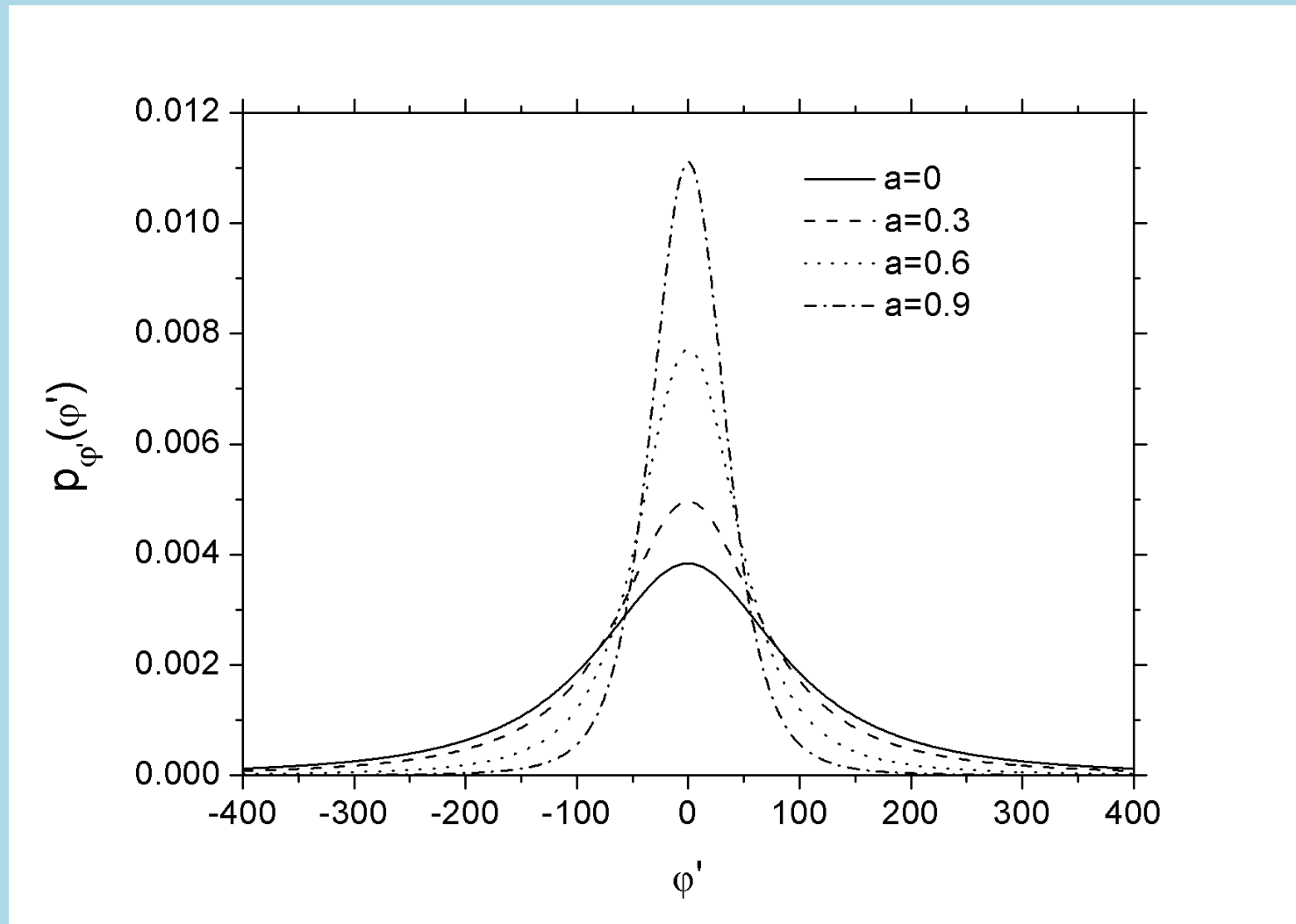
Predpostavimo da je amplituda kosinusnog signala konstantna, odnosno da je ispunjeno $a \neq 0$ i $\dot{a} = 0$. Tada važi

$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}0}(\varphi, \dot{\varphi}) = p_{\vartheta\dot{\vartheta}00}(\varphi, \dot{\varphi}) \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2}\right) f\left(\frac{a \cos \varphi}{\sigma_1^2 a_{\varphi\dot{\varphi}}^{1/2} \sqrt{2}}\right).$$

Gustina raspodele izvoda faze odredjena je vrednošću sledećeg integrala

$$p_{\dot{\vartheta}}(\dot{\varphi}) = \int_0^{+\infty} p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\varphi,$$

koji nažalost **nije moguće** izračunati u zatvorenom obliku čak ni u specijalnim slučajevima.

SLIKA 4.3 Grafik funkcije $p_{\dot{\varphi}}(\dot{\varphi})$ za konstantnu vrednost amplitude kosinusnog signala a ($\dot{a} = 0$).

Napomenimo neka svojstva PDF izvoda faze $\dot{\varphi}(t)$.

- U slučaju $\dot{a} = 0$, srednja vrednost ovog procesa je nula, tj. važi $\mathbb{E}(\dot{\vartheta}(t)) = 0$.
- U opštem slučaju kada je $\dot{a} \neq 0$ važi $\mathbb{E}\dot{\vartheta}(t) \neq 0$. Ovaj zaključak još jednom potvrđuje činjenicu da je slučaj $\dot{a} = 0$ fizički neostvariv.
- Za $\dot{a} = 0$ može se dokazati da je $\mathbb{E}\dot{\vartheta}^2(t) = +\infty$.
- Ukoliko želimo da opišemo stepen rasturanja vrednosti $\dot{\vartheta}(t)$ oko srednje vrednosti $\mathbb{E}\dot{\vartheta}(t) = 0$ moramo da koristimo neku drugu veličinu, na primer

$$\mathbb{E}|\dot{\vartheta}(t)| = 2 \int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{\dot{\vartheta}}(\dot{\varphi}) d\dot{\varphi} = \int_0^{2\pi} N_{\dot{\vartheta}}^+(\varphi) d\varphi.$$

4.3 Srednji broj osnih preseka faze

Podsetimo se da je

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{\vartheta\dot{\varphi}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}$$

Kao funkcija promenljive $\dot{\varphi}$, JPDF procesa $\vartheta(t)$ i $\dot{\vartheta}(t)$ može da se zapiše kao

$$p_{\vartheta\dot{\varphi}}(\varphi, \dot{\varphi}) = \frac{M'}{(P + Q\dot{\varphi}^2)^{3/2}} f\left(\frac{b' + b''\dot{\varphi}}{\sqrt{P + Q\dot{\varphi}^2}}\right).$$

Predhodni izraz **nije pogodan** za integraciju po promenljivoj $\dot{\varphi}$.

Zato ćemo iskoristiti sledeću transformaciju i zameniti redosled integrala

$$\begin{aligned}
 N_{\vartheta}^{+}(\varphi) &= \int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{\vartheta\dot{\varphi}}(\varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} \\
 &= \int_0^{+\infty} d\dot{\varphi} \dot{\varphi} \int_0^{+\infty} p_{R\vartheta\dot{\varphi}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) dr \\
 &= \int_0^{+\infty} dr \int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{R\vartheta\dot{\varphi}}(r, \varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} = \int_0^{+\infty} I(r, \varphi) dr
 \end{aligned}$$

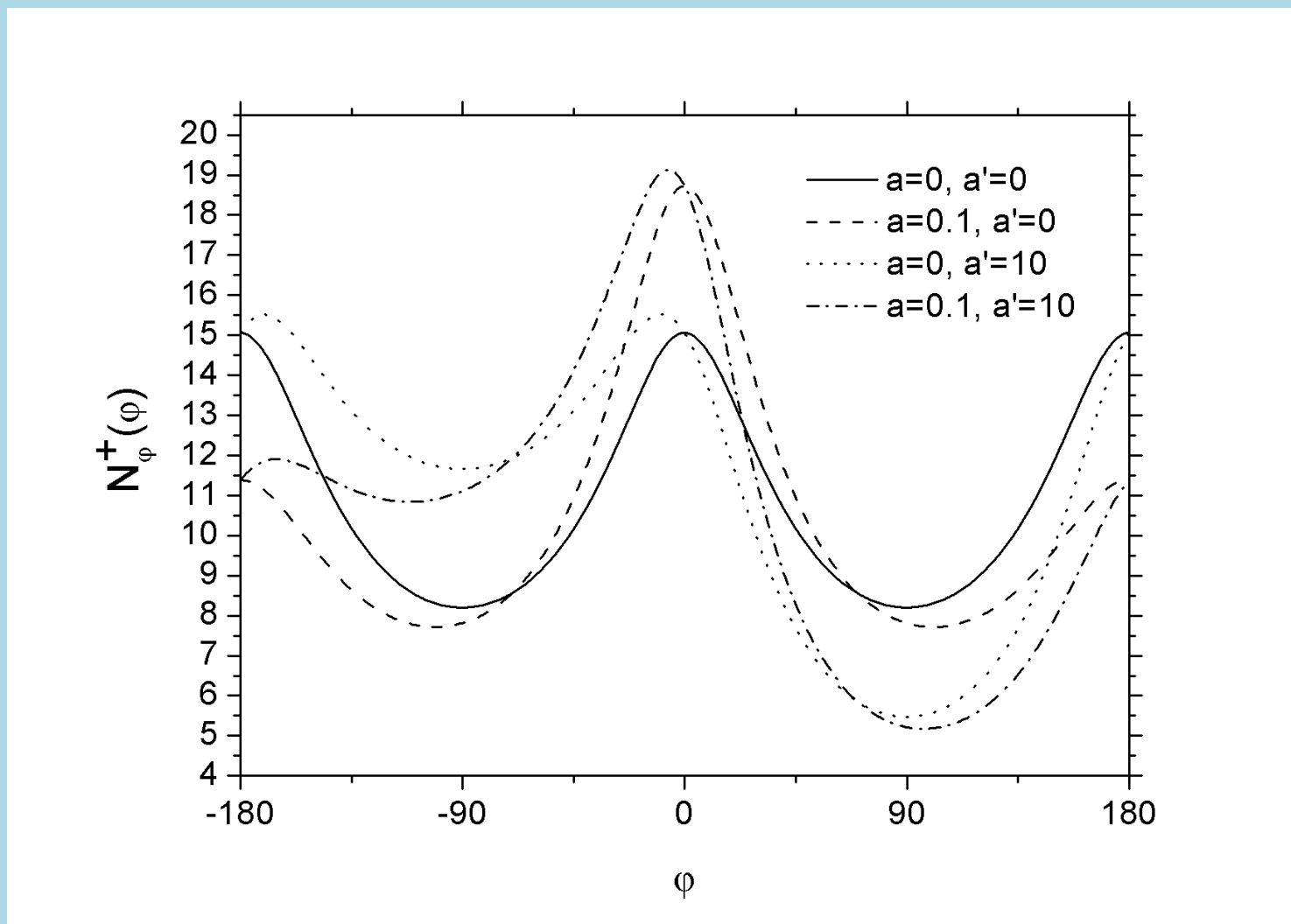
Najpre ćemo naći $I(r, \varphi)$ u zatvorenom obliku a onda ćemo taj izraz integraliti po promenljivoj r .

Na ovaj način dobijamo da je

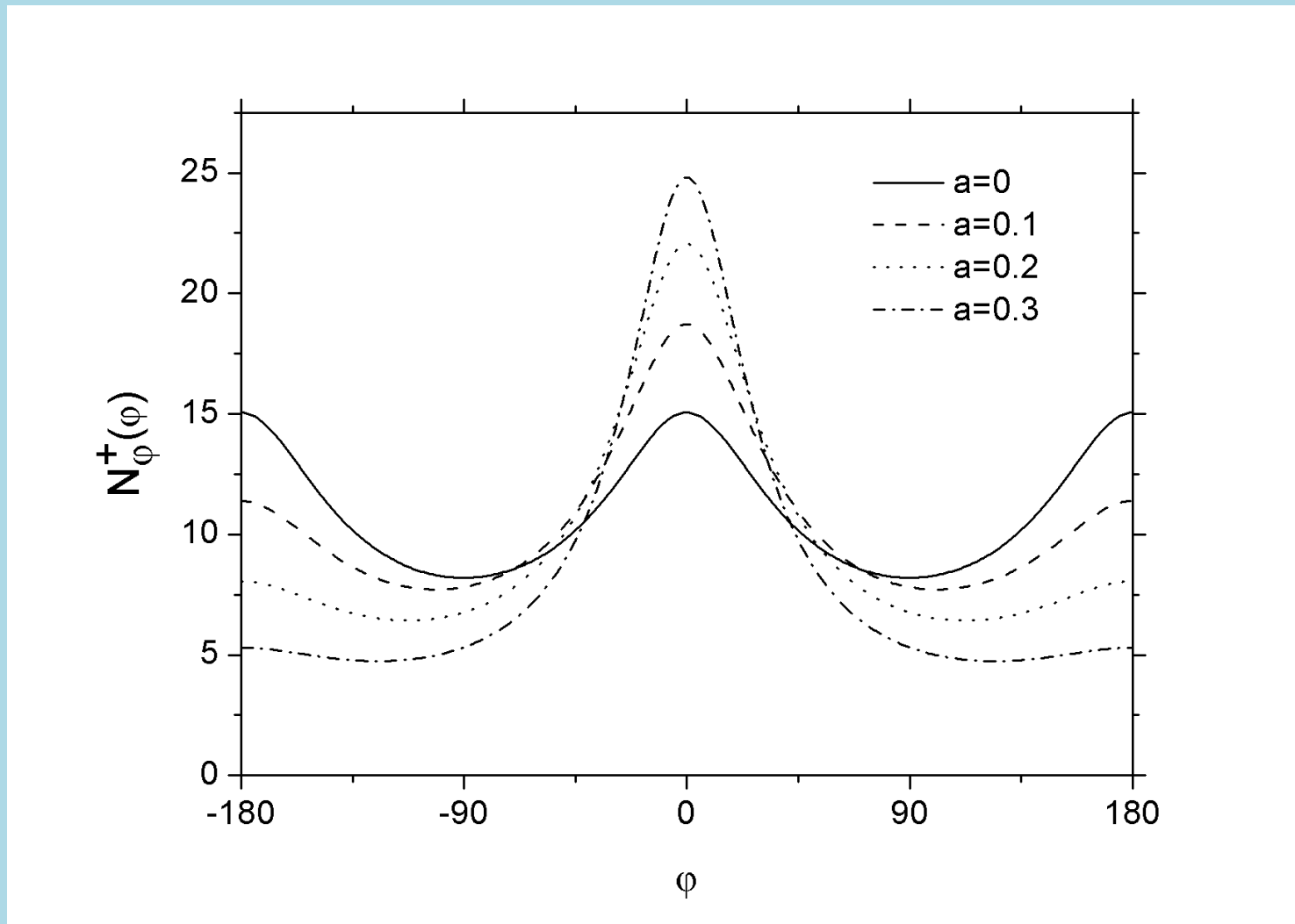
$$I(r, \varphi) = \frac{\beta_{\varphi}^{1/2}}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2} g \left(-\frac{\dot{a} \sin \varphi}{\sqrt{2\beta_{\varphi}}} \right) \\ \times \exp \left(-\frac{\sigma_{\varphi}^2}{2\sigma_1^2 \sigma_2^2} r^2 + \frac{a \cos \varphi}{\sigma_1^2} r - \frac{a^2}{2\sigma_1^2} - \frac{\dot{a}^2 \sin^2 \varphi}{2\beta_{\varphi}} \right).$$

Predhodni izraz je pogodan za integraciju po promenljivoj r . Integracijom konačno dobijamo

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \frac{\sqrt{\beta_{\varphi}}}{4\pi \sigma_{\varphi}} g \left(-\frac{\dot{a} \sin \varphi}{\sqrt{2\beta_{\varphi}}} \right) \exp \left(-\frac{a^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_{\varphi}^2} - \frac{\dot{a}^2 \sin^2 \varphi}{2\beta_{\varphi}} \right) \\ \times \left[1 + \operatorname{erf} \left(\frac{a \sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_1 \sigma_{\varphi} \sqrt{2}} \right) \right]$$

SLIKA 4.4 *Grafik funkcije $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$.*

SLIKA 4.5 Grafik funkcije $N_\vartheta^+(\varphi)$ za različite vrednosti parametra a i $\dot{a} = 0$.

4.4 Uslovne gustine raspodele anvelope i izvoda faze

Podsetimo se da je uslovna JCDF procesa $R(t), \dot{\vartheta}(t)$ definisana na sledeći način

$$F_{R\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(r_0, \dot{\varphi}_0) = \frac{\int_0^{r_0} dr \int_0^{\dot{\varphi}_0} \dot{\varphi} p_{R\dot{\vartheta}}(r, \varphi_0, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}}{N_{\dot{\vartheta}}^+(\varphi_0)}$$

Iz predhodnog izraza dobijamo uslovnu PDF anvelope $p_{R|\varphi_0+}(r_0)$ kao

$$\begin{aligned} p_{R|\varphi_0+}(r_0) &= \left. \frac{d}{dr} F_{R\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(r, +\infty) \right|_{r=r_0} \\ &= \frac{\int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{R\dot{\vartheta}}(r_0, \varphi_0, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}}{N_{\dot{\vartheta}}^+(\varphi_0)} = \frac{I(r_0, \varphi_0)}{N_{\dot{\vartheta}}^+(\varphi_0)} \end{aligned}$$

Zamenom izraza za $I(r, \varphi)$ i $N_{\vartheta}^{+}(\varphi_0)$ dobijamo traženu uslovnu PDF u zatvorenom obliku.

$$p_{R|\varphi_0+}(r) = \frac{2}{\sqrt{2\pi}\sigma} \cdot \frac{\exp\left(-\frac{(r-m)^2}{2\sigma^2}\right)}{1 + \operatorname{erf}(m)}.$$

gde je

$$\sigma = \frac{\sigma_1 \sigma_2}{\sigma_{\varphi}}, \quad m = -\frac{a \sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_1 \sigma_{\varphi} \sqrt{2}}.$$

Primetimo da je $p_{R|\varphi_0+}(r)$ **odsečena Gauss-ova funkcija raspodele** sa parametrima m i σ .

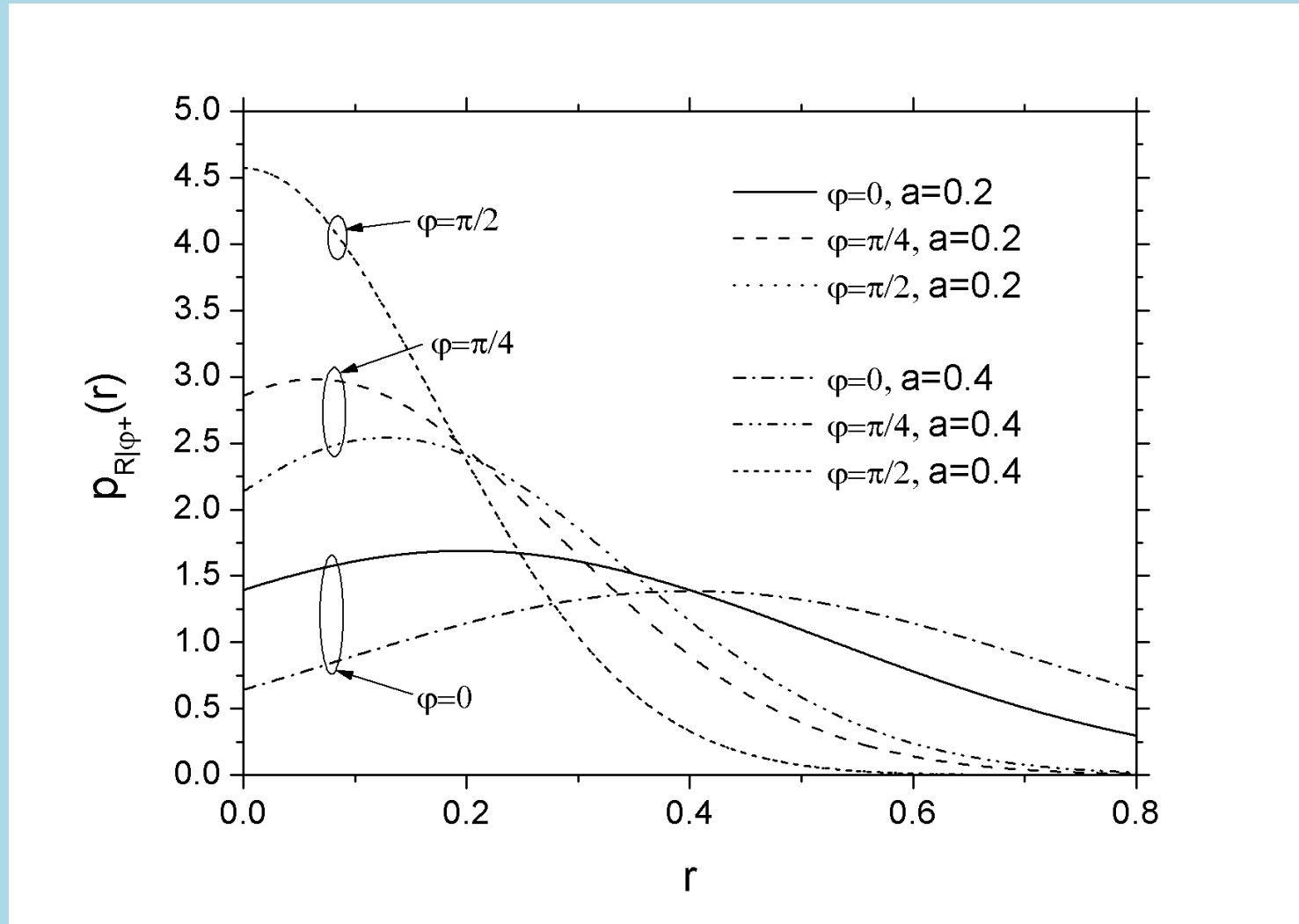
Možemo da zaključimo da $p_{R|\varphi+}(r)$ **ne zavisi** od $\dot{a}$. Takodje veličina a utiče samo na srednju vrednost m a ne i na varijansu σ^2 .

Na sličan način računamo i drugu uslovnu PDF

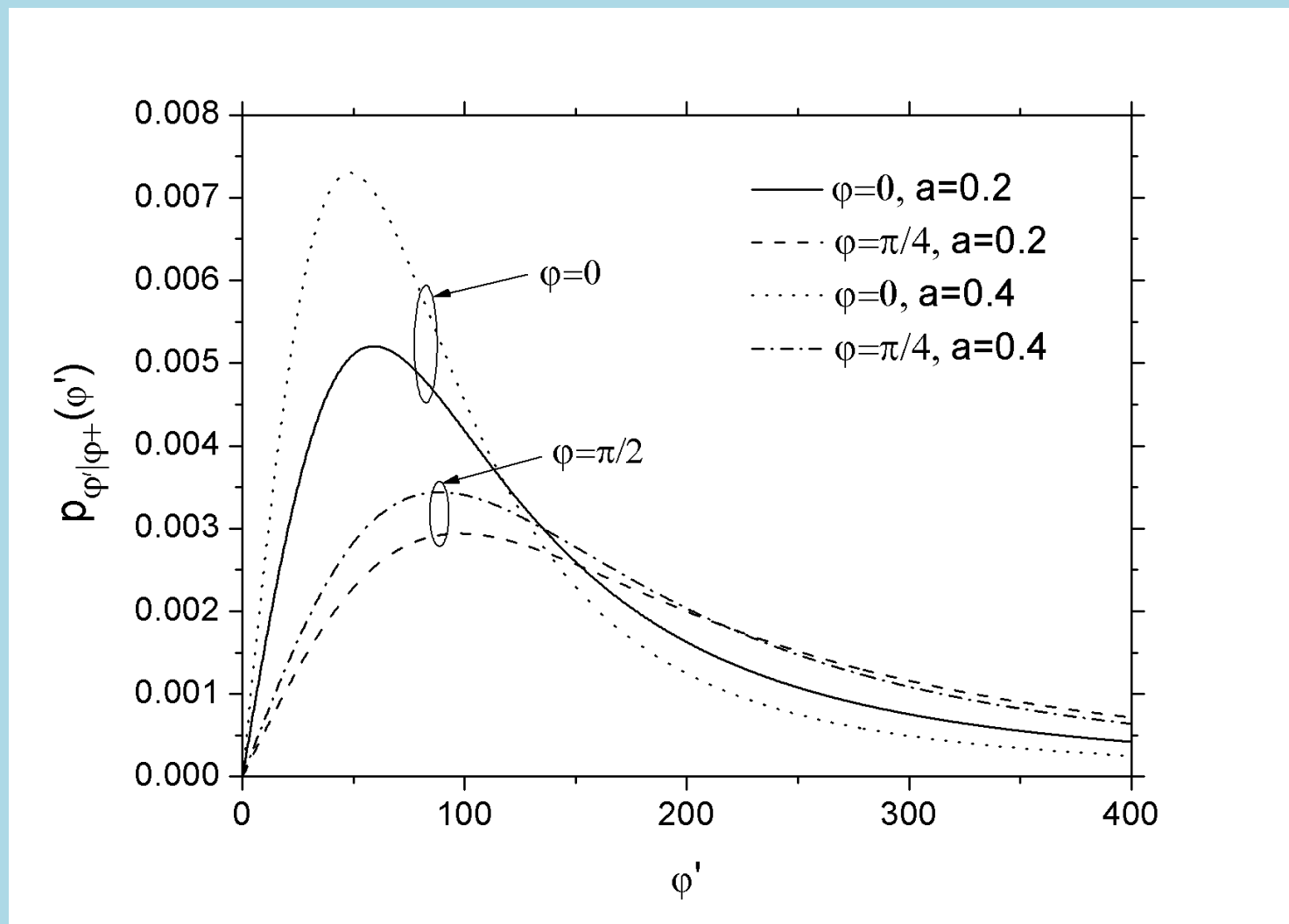
$$\begin{aligned} p_{\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(\dot{\vartheta}_0) &= \left. \frac{d}{d\dot{\vartheta}} F_{R\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(\infty, \dot{\vartheta}_0) \right|_{\varphi=\varphi_0} \\ &= \frac{\int_0^{+\infty} \dot{\vartheta}_0 p_{R\dot{\vartheta}}(r, \varphi_0, \dot{\vartheta}_0) dr}{N_{\varphi}^+(\varphi_0)} = \frac{\dot{\vartheta}_0 p_{\dot{\vartheta}}(\varphi_0, \dot{\vartheta}_0)}{N_{\varphi}^+(\varphi_0)} \end{aligned}$$

Zamenom izraza za $N_{\varphi}^+(\varphi_0)$ i $p_{\dot{\vartheta}}(\varphi_0, \dot{\vartheta}_0)$ konačno dobijamo

$$p_{\dot{\vartheta}|\varphi_0+}(\dot{\vartheta}) = \frac{\sigma_{\varphi} \dot{\vartheta} f \left(\frac{a \cos \varphi}{\sigma_1^2 a_{\varphi\dot{\vartheta}}^{1/2} \sqrt{2}} - \frac{\dot{a}^2 \dot{\vartheta} \sin \varphi}{\beta_{\varphi} a_{\varphi\dot{\vartheta}}^{1/2} \sqrt{2}} \right)}{2\sqrt{2\pi} \sigma_1 \sigma_2 (\beta_{\varphi} a_{\varphi\dot{\vartheta}})^{3/2} g \left(-\frac{\dot{a} \sin \varphi}{\sqrt{2\beta_{\varphi}}} \right) \left[1 + \operatorname{erf} \left(\frac{a \sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_1 \sigma_{\varphi} \sqrt{2}} \right) \right]}$$

SLIKA 4.6 Grafik funkcije $p_{R|\varphi+}(r)$ za $\dot{a} = 0$ i različite vrednosti φ i a .

SLIKA 4.7 Grafik funkcije $p_{\dot{\varphi}|\varphi+}(\dot{\varphi})$ za $\dot{a} = 0$ i različite vrendosti φ i a .

4.5 Srednji broj osnih preseka faze kada je amplituda $A(t)$ Rayleigh-ev proces

U naredna dva odeljka pretpostavićemo da je amplituda kosinusnog signala zavisna od vremena i da je slučajni proces.

Takodje smatraćemo da $A(t)$ ima **Rayleigh-evu raspodelu** a $\dot{A}(t)$ **Gauss-ovu raspodelu**.

Sva ova svojstva ima anvelopa signala u kanalu sa Rayleigh-evim fedin-
gom.

Prema tome, odgovarajuća JPDP procesa $A(t)$ i $\dot{A}(t)$ ima sledeći oblik

$$p_{A\dot{A}}(a, \dot{a}) = p_A(a)p_{\dot{A}}(\dot{a}) = \frac{a}{\sqrt{2\pi\beta_a}\sigma_a^2} \exp\left(-\frac{a^2}{2\sigma_a^2} - \frac{\dot{a}^2}{2\beta_a}\right).$$

Srednji broj osnih preseka $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$ u ovom slučaju možemo odrediti na osnovu sledećeg izraza

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \int_0^{+\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} N_{\vartheta|A,\dot{A}}^{+}(\varphi \mid a, \dot{a}) p_{A\dot{A}}(a, \dot{a}) da d\dot{a},$$

gde je $N_{\vartheta|A,\dot{A}}^{+}(\varphi \mid a, \dot{a})$ predhodno odredjen PLCR za **konstantne vrednosti** A i $\dot{A}$.

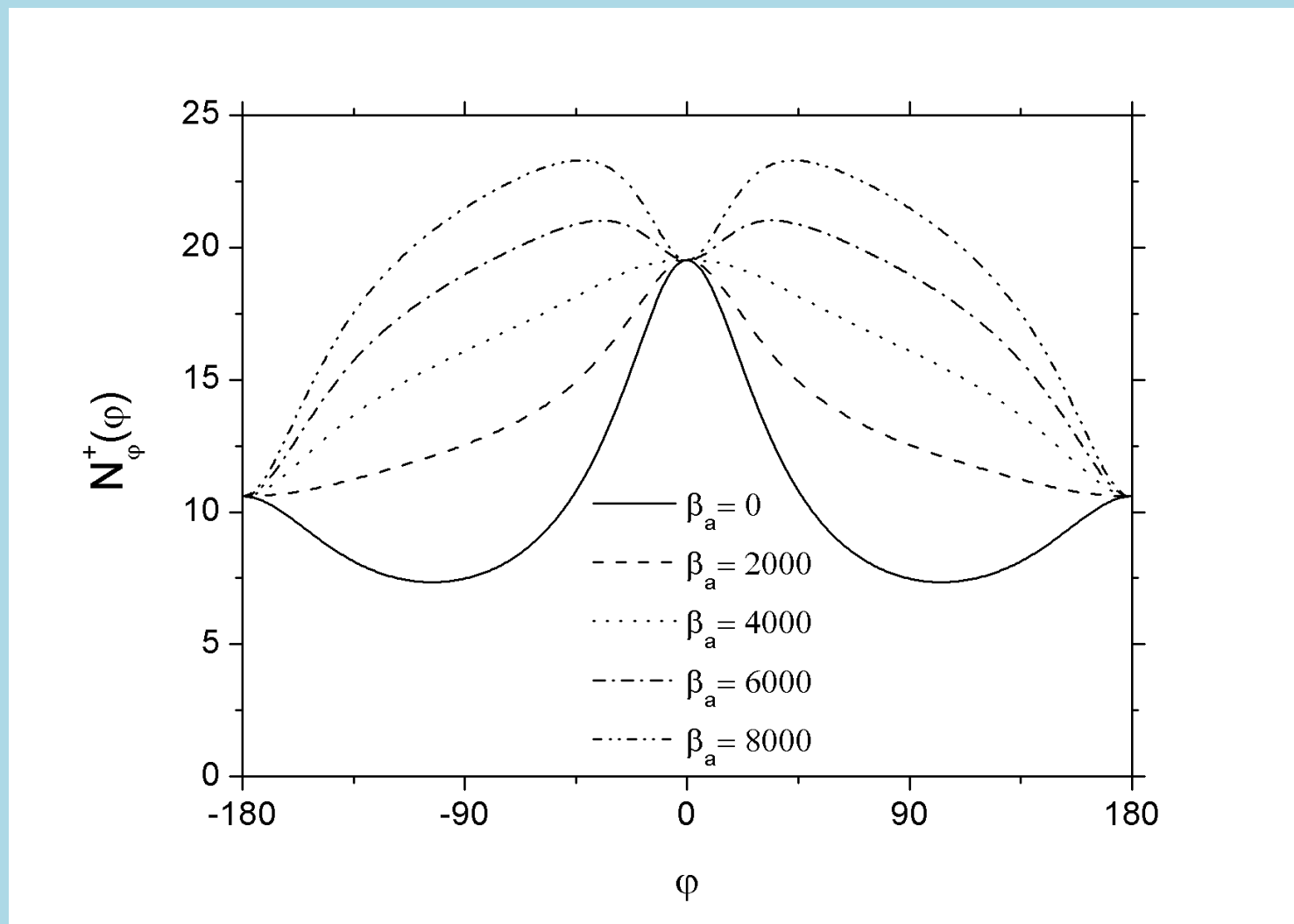
Prema tome, imamo da važi

$$\begin{aligned}
 N_{\vartheta}^{+}(\varphi) &= \frac{\sqrt{\beta_{\varphi}}}{(2\pi)^{3/2} \sqrt{\beta_a} \sigma_a^2 \sigma_{\varphi}} \\
 &\times \int_0^{+\infty} a \exp \left[-a^2 \left(\frac{1}{2\sigma_a^2} + \frac{\sin^2 \varphi}{2\sigma_{\varphi}^2} \right) \right] \left[1 + \operatorname{erf} \left(\frac{a\sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_1 \sigma_{\varphi} \sqrt{2}} \right) \right] da \\
 &\times \int_{-\infty}^{+\infty} \exp \left[-\dot{a}^2 \left(\frac{1}{2\beta_a} + \frac{\sin^2 \varphi}{2\beta_{\varphi}} \right) \right] g \left(-\frac{\dot{a} \sin \varphi}{\sqrt{2\beta_{\varphi}}} \right) d\dot{a}.
 \end{aligned}$$

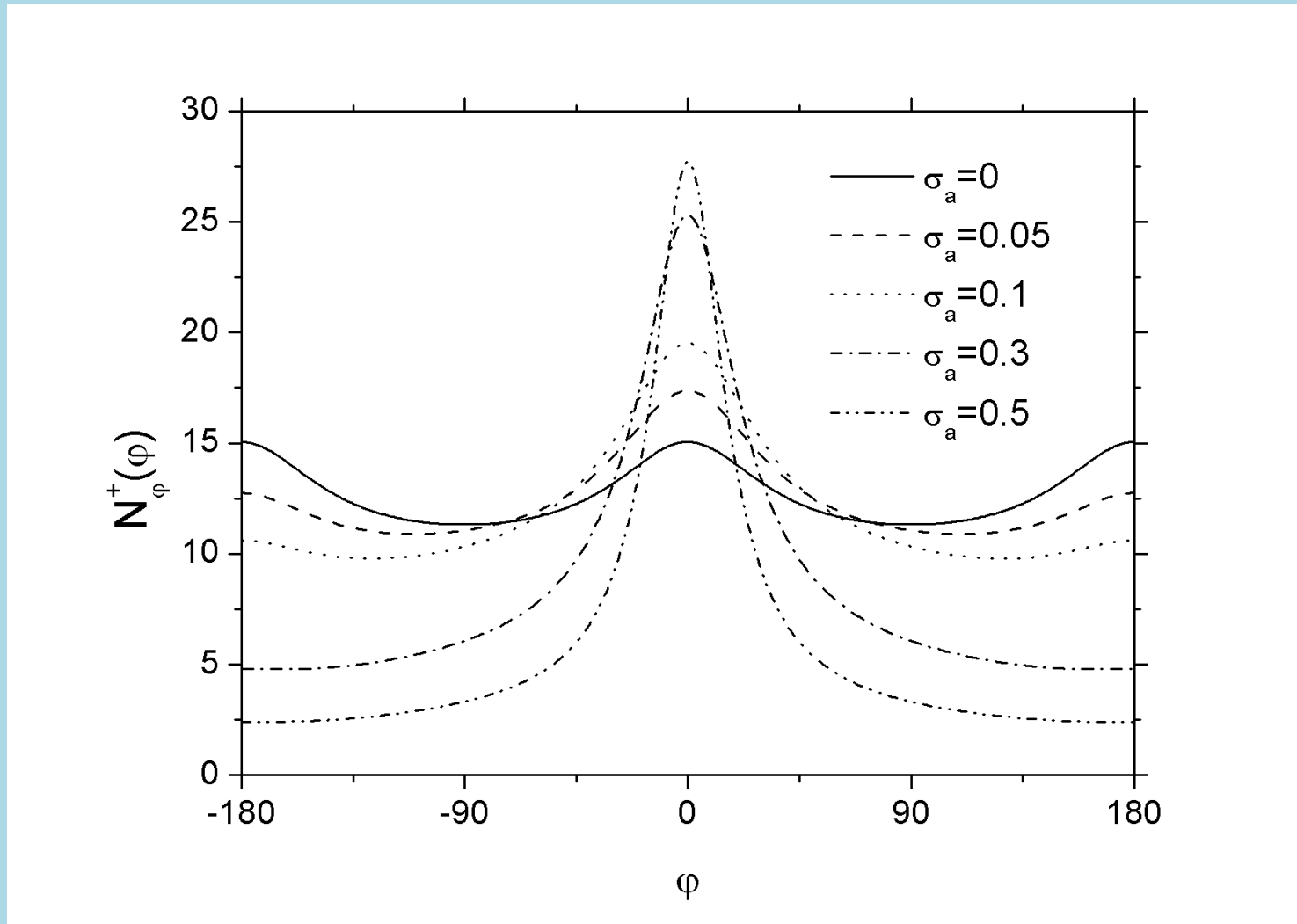
Rešavanjem ovih integrala dobijamo sledeći izraz za PLCR

$$N_{\vartheta}^{+}(\varphi) = \frac{\sqrt{\beta_{\varphi} + \beta_a \sin^2 \varphi}}{4\pi \sigma_{\varphi}} \left(1 + \frac{\sigma_2 \sigma_a}{\sigma_{\varphi} \sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_a^2}} \cos \varphi \right) \left(1 + \frac{\sigma_a^2 \sin^2 \varphi}{\sigma_{\varphi}^2} \right)^{-1}$$

SLIKA 4.8 Grafik funkcije $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$ za različite vrednosti σ_a i $\beta_a = 1000$.

SLIKA 4.9 Grafik funkcije $N_{\vartheta}^{+}(\varphi)$ za različite vrednosti β_a i $\sigma_a = 0.1$.

Podsetimo se da uslovnu PDF $p_{R|\varphi_0+}(r_0)$ možemo odrediti na sledeći način

$$p_{R|\varphi_0+}(r_0) = \frac{\int_0^{+\infty} \dot{\varphi} p_{R\vartheta\dot{\varphi}}(r_0, \varphi_0, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi}}{N_{\vartheta}^+(\varphi_0)} = \frac{I(r_0, \varphi_0)}{N_{\vartheta}^+(\varphi_0)}.$$

Pritom je

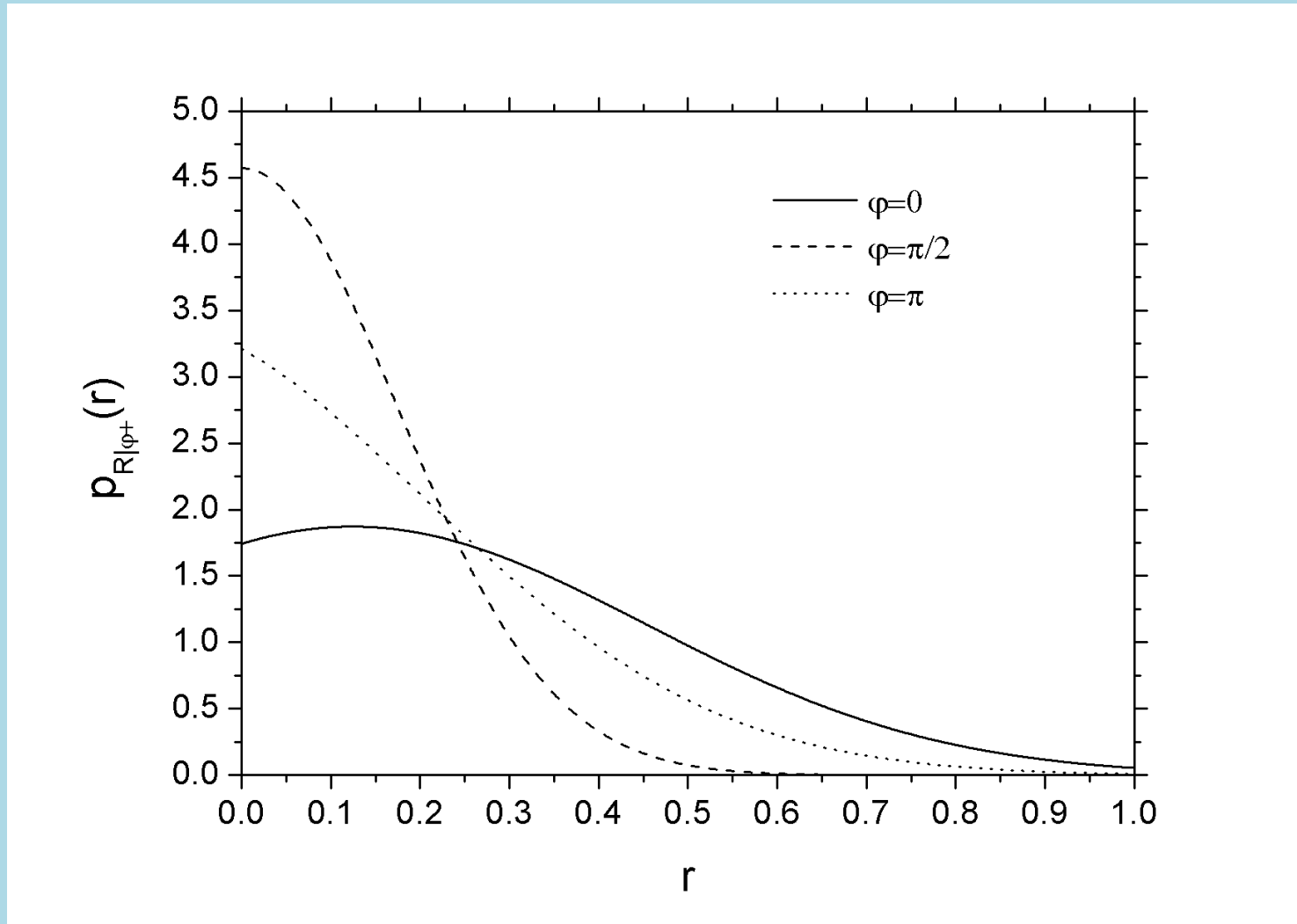
$$I(r, \varphi) = \int_0^{\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} I(r, \varphi|a, \dot{a}) p_{A,\dot{A}}(a, \dot{a}) da d\dot{a}$$

Zamenom dobijamo sledeći izraz

$$\begin{aligned}
 I(r, \varphi) = & \frac{\beta_{\varphi}^{1/2}}{(2\pi)^2 \sigma_1 \sigma_2 \sigma_a^2 \sqrt{\beta_a}} \exp \left(-\frac{\sigma_{\varphi}^2}{2\sigma_1^2 \sigma_2^2} r^2 \right) \\
 & \times \int_0^{+\infty} a \exp \left(\frac{r \cos \varphi}{\sigma_1^2} a - \frac{a^2}{2\sigma_{1a}^2} \right) da \\
 & \times \int_{-\infty}^{+\infty} \exp \left(-\frac{\dot{a}^2 \sin^2 \varphi}{2\beta_{\varphi}} - \frac{\dot{a}^2}{2\beta_a} \right) g \left(-\frac{\dot{a} \sin \varphi}{\sqrt{2\beta_{\varphi}}} \right) d\dot{a}.
 \end{aligned}$$

Predhodni integrali mogu da se reše u zatvorenom obliku. Njihovim rešavanjem dobijamo

$$\begin{aligned}
 p_{R|\varphi+}(r) = & \sqrt{\frac{2}{\pi}} \frac{\sigma_1 (\sigma_{\varphi}^2 + \sigma_a^2 \sin^2 \varphi)}{\sigma_2 \sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_a^2} (\sigma_{\varphi} \sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_a^2} + \sigma_2 \sigma_a \cos \varphi)} \\
 & \times \exp \left(-\frac{\sigma_{\varphi}^2}{2\sigma_1^2 \sigma_2^2} r^2 \right) g \left(\frac{r \sigma_a \cos \varphi}{\sigma_1 \sqrt{2(\sigma_1^2 + \sigma_a^2)}} \right).
 \end{aligned}$$

SLIKA 4.10 Grafik funkcije $p_{R|\varphi+}(r)$ za $\sigma_a = 0.1$.

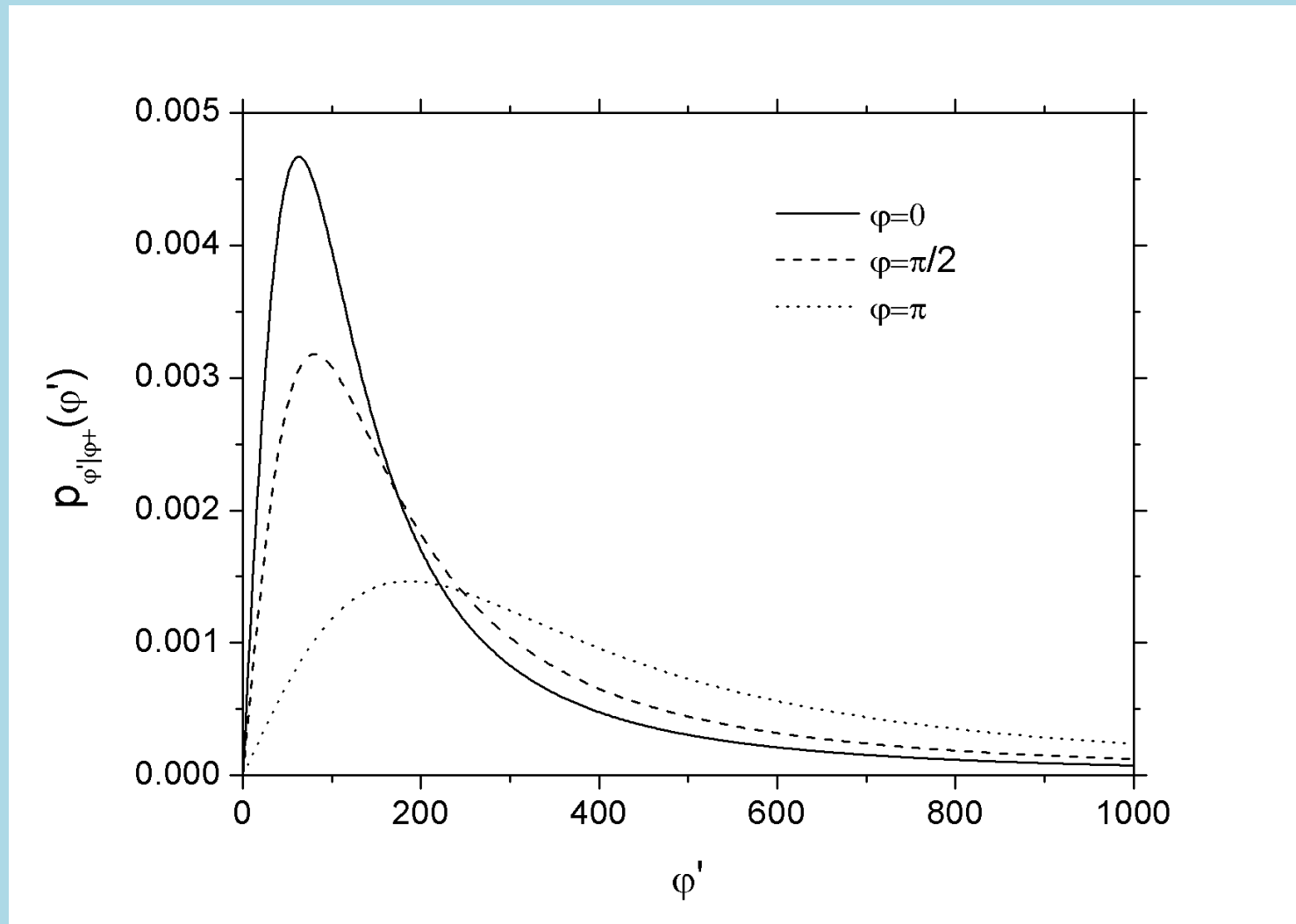
Preostaje nam da odredimo uslovnu PDF $p_{\dot{\vartheta}|\varphi+}(\dot{\varphi})$ izvoda faze $\vartheta(t)$.
Videli smo da važi

$$p_{\dot{\vartheta}|\varphi+}(\dot{\varphi}) = \frac{\dot{\varphi} p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi})}{N_{\vartheta}^{+}(\varphi)},$$

gde je

$$p_{\vartheta\dot{\vartheta}}(\varphi, \dot{\varphi}) = \int_0^{\infty} \int_{-\infty}^{+\infty} p_{\vartheta\dot{\vartheta}|A,\dot{A}}(\varphi, \dot{\varphi}|a, \dot{a}) p_{A,\dot{A}}(a, \dot{a}) da d\dot{a}.$$

Nažalost, ovaj integral **nije moguće** izračunati u zatvorenom obliku, a samim tim ni traženu uslovnu PDF.

SLIKA 4.11 Grafik funkcije $p_{\dot{\varphi}|\varphi+}(\dot{\varphi})$, za $\sigma_a = 0.1$ i $\beta_a = 1000$.

4.6 Srednji broj osnih preseka anvelope

U naredna dva odeljka računaćemo statistike drugog reda procesa **anvelope** $R(t)$ **složenog signala**.

Ograničićemo se na slučaj kada je amplituda kosinusnog signala A **konstantna i jednaka** a . Tada je $\dot{a} = 0$. Ova pretpostavka će važiti kako u ovom tako i u narednom odeljku.

Koristićemo sledeći izraz

$$N_R^+(r) = \int_{-\pi}^{\pi} I_1(r, \varphi) d\varphi,$$

gde je $I_1(r, \varphi)$ definisano na sledeći način

$$I_1(r, \varphi) = \int_0^{+\infty} \dot{r} p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) d\dot{r}.$$

Najpre računamo JPDF procesa $R(t)$, $\dot{R}(t)$ i $\vartheta(t)$.

$$\begin{aligned}
 p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) &= \int_{-\infty}^{+\infty} p_{R\dot{R}\vartheta\dot{\vartheta}}(r, \dot{r}, \varphi, \dot{\varphi}) d\dot{\varphi} \\
 &= \frac{r \exp \left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2} + \frac{ar \cos \varphi}{\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sigma_\varphi^2}{2\sigma_1^2 \sigma_2^2} - \frac{\dot{r}^2}{2\beta_\varphi} \right)}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2 \sqrt{\beta_\varphi}}.
 \end{aligned}$$

Na osnovu predhodnog izraza odredjujemo

$$I_1(r, \varphi) = \frac{\sqrt{\beta_\varphi} r \exp \left(-\frac{a^2}{2\sigma_1^2} + \frac{ar \cos \varphi}{2\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sigma_\varphi^2}{2\sigma_1^2 \sigma_2^2} \right)}{(2\pi)^{3/2} \sigma_1 \sigma_2}.$$

Nažalost integral predhodnog izraza po φ (LCR) **nije moguće** odrediti u zatvorenom obliku.

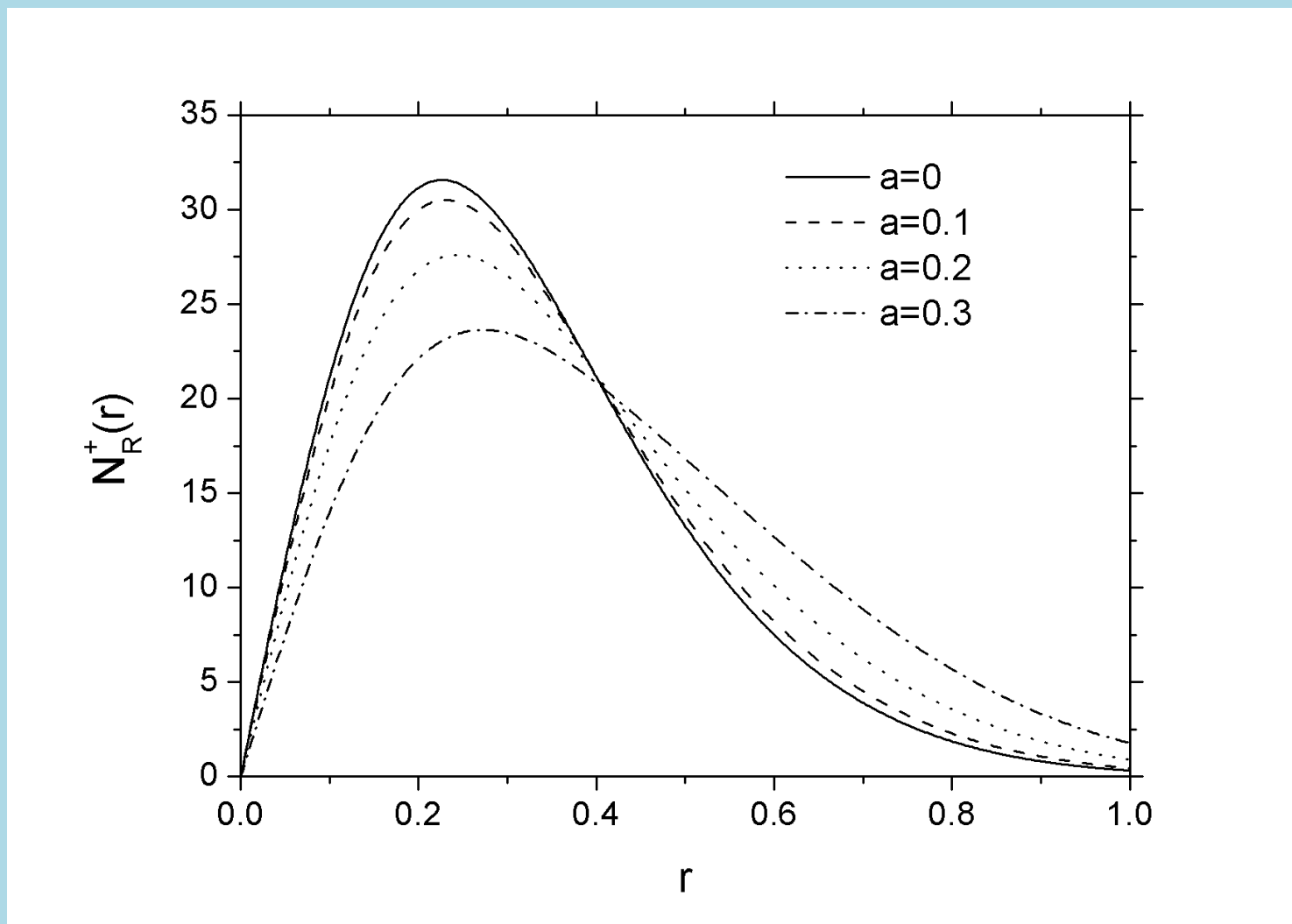
Medjutim, u nekim specijalnim slučajevima ipak je moguće odrediti LCR u zatvorenom obliku.

1. Neka je $a = 0$, $\beta_1 = \beta_2 = \beta$.

$$\begin{aligned} N_R^+(r) &= \frac{r\sqrt{\beta}}{2\sqrt{2}\pi^{3/2}\sigma_1\sigma_2} \int_{-\pi}^{\pi} \exp\left(-\frac{r^2 \cos^2 \varphi}{2\sigma_1^2} - \frac{r^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2}\right) d\varphi \\ &= \frac{r\sqrt{\beta}}{\sqrt{2\pi}\sigma_1\sigma_2} \exp\left\{-\frac{r^2(\sigma_1^2 + \sigma_2^2)}{4\sigma_1^2\sigma_2^2}\right\} I_0\left(\frac{r^2(\sigma_1^2 - \sigma_2^2)}{4\sigma_1^2\sigma_2^2}\right). \end{aligned}$$

2. Neka je $a = 0$, $\sigma_1 = \sigma_2 = \sigma$.

$$\begin{aligned} N_R^+(r) &= \frac{r \exp\left(-\frac{r^2}{2\sigma^2}\right)}{2\sqrt{2}\pi^{3/2}\sigma^2} \int_{-\pi}^{\pi} \sqrt{(\beta_1 \sin^2 \varphi + \beta_2 \cos^2 \varphi)} d\varphi \\ &= \frac{r\sqrt{2\beta_2}}{\pi^{3/2}\sigma^2} \exp\left(-\frac{r^2}{2\sigma^2}\right) E\left(1 - \frac{\beta_1}{\beta_2}\right). \end{aligned}$$

SLIKA 4.12 Grafik funkcije $N_R^+(r)$ za različite vrednosti parametra a .

4.7 Generalisani srednji broj osnih preseka anvelope

Srednji broj osnih preseka anvelope $R(t)$ predstavlja srednji broj preseka trajektorije ovog procesa sa pravom $y = r$ u pozitivnom smeru u jedinici vremena.

Posmatraćemo srednji broj preseka trajektorije procesa $R(t)$ sa pravom $y = r$ u jedinici vremena pri čemu je **u trenutku preseka** faza $\vartheta(t)$ **u tačno definisanim granicama tj** $\varphi_1 \leq \vartheta(t) \leq \varphi_2$.

Ovaj broj označićemo sa $N_{R|\vartheta}^+(r; \varphi_1, \varphi_2)$ i nazvaćemo ga **generalisani srednji broj osnih preseka (GLCR - Generalized Level Crossing Rate)**.

Imamo da se GLCR anvelope izračunava primenom sledećeg izraza

$$N_{R|\vartheta}(r; \varphi_1, \varphi_2) = \frac{\int_{\varphi_1}^{\varphi_2} \int_0^{+\infty} \dot{r} p_{R\dot{R}\vartheta}(r, \dot{r}, \varphi) d\dot{r} d\varphi}{F_{\vartheta}(\varphi_2) - F_{\vartheta}(\varphi_1)} = \frac{\int_{\varphi_1}^{\varphi_2} I_1(r, \varphi) d\varphi}{\int_{\varphi_1}^{\varphi_2} p_{\vartheta}(\varphi) d\varphi}$$

Nažalost, nijedan od integrala u predhodnom izrazu nije moguće odrediti u zatvorenom obliku.

U zatvorenom obliku možemo da izračunamo malo drugačiju generalizaciju srednjeg broja osnih preseka. Posmatrajmo vrednost GLCR kada $\varphi_2 \rightarrow \varphi_1 = \varphi$. To je zapravo **uslovni LCR procesa anvelope $R(t)$ uslovljen vrednošću faze $\vartheta(t) = \varphi$** .

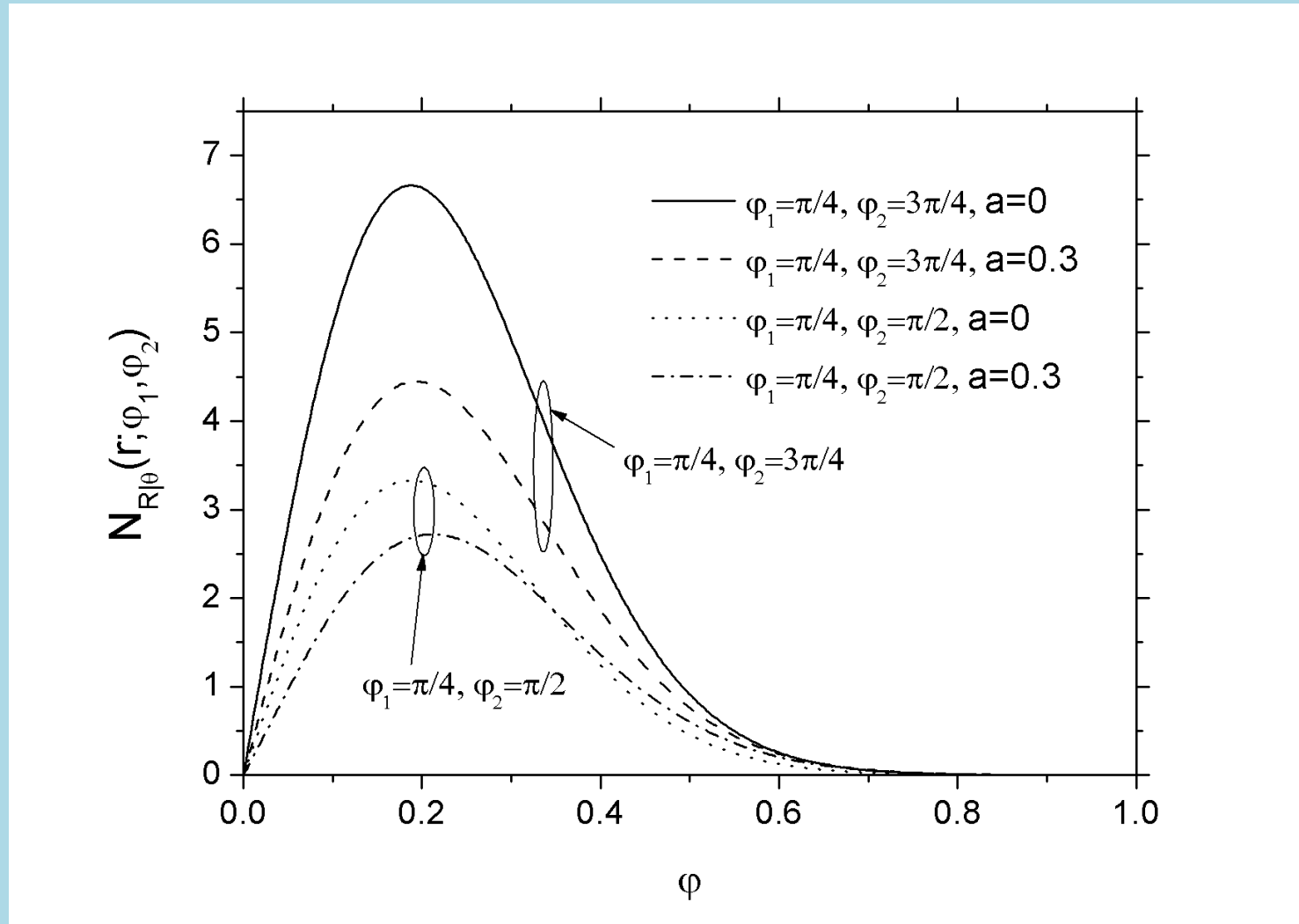
$$N_{R|\vartheta}(r | \varphi) = \lim_{\varphi_2 \rightarrow \varphi} \frac{\int_{\varphi}^{\varphi_2} I_1(r, u) du}{F_{\vartheta}(\varphi_2) - F_{\vartheta}(\varphi)} = \frac{I_1(r, \varphi)}{p_{\vartheta}(\varphi)}.$$

Sada zamenom izračunatih izraza dobijamo

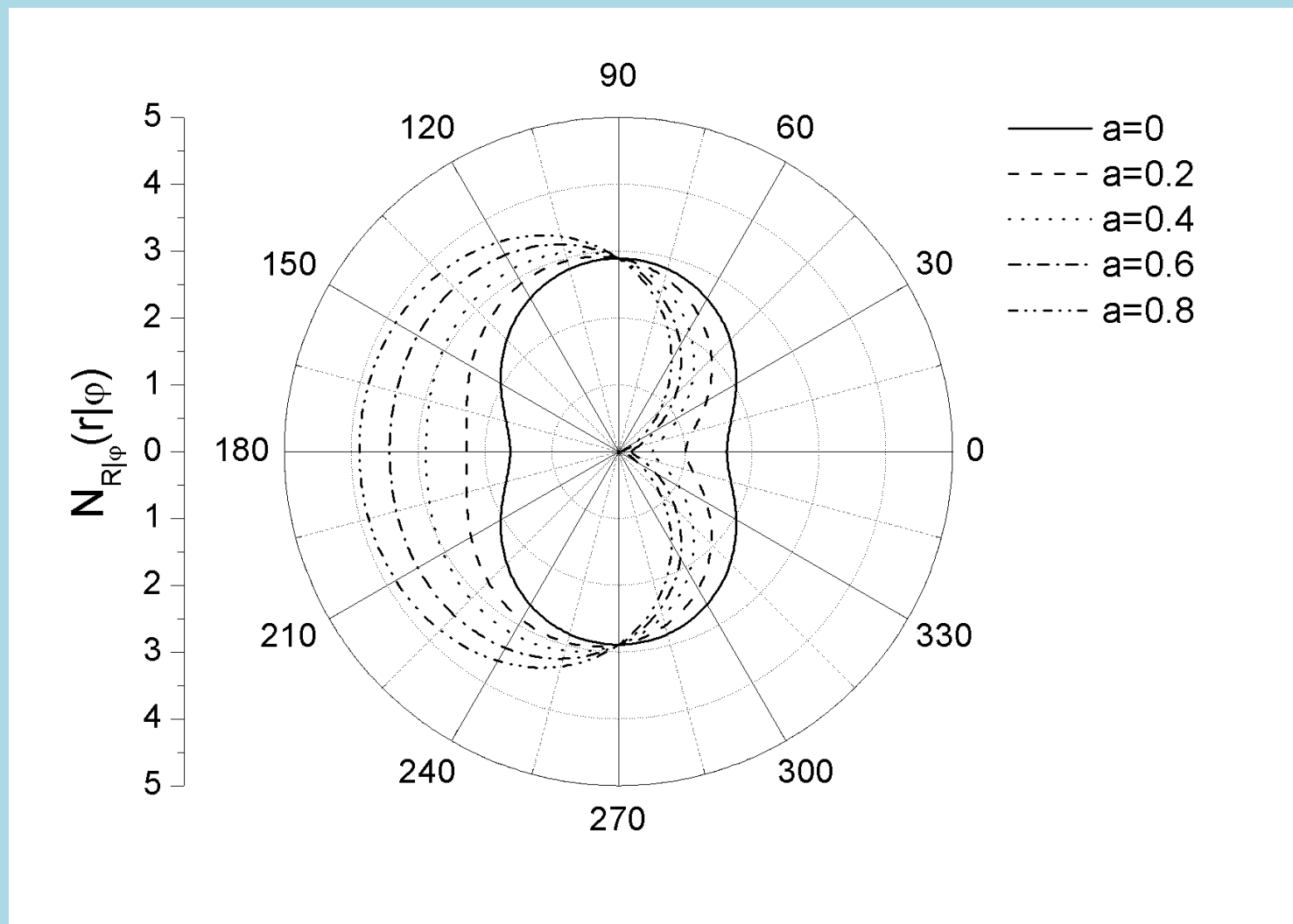
$$N_{R|\vartheta}(r | \varphi) = \frac{r \sigma_{\varphi} \sqrt{\beta_{\varphi}} \exp \left(-\frac{(a - r \cos \varphi)^2}{2\sigma_1^2} + \frac{a^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_{\varphi}^2} - \frac{r^2 \sin^2 \varphi}{2\sigma_2^2} \right)}{\sigma_1 \sigma_2 \pi \left(1 + \operatorname{erf} \left(\frac{a \sigma_2 \cos \varphi}{\sigma_1 \sqrt{2} \sigma_{\varphi}} \right) \right)}.$$

U slučaju Rayleigh-evog fedinga, predhodni izraz se umnogome uprošćava

$$N_{R|\vartheta}(r | \varphi) = \frac{r \sqrt{\beta} \exp \left(-\frac{(a \cos \varphi - r)^2}{2\sigma^2} \right)}{\pi \sigma \left(1 + \operatorname{erf} \left(\frac{a}{\sigma \sqrt{2}} \right) \right)}$$

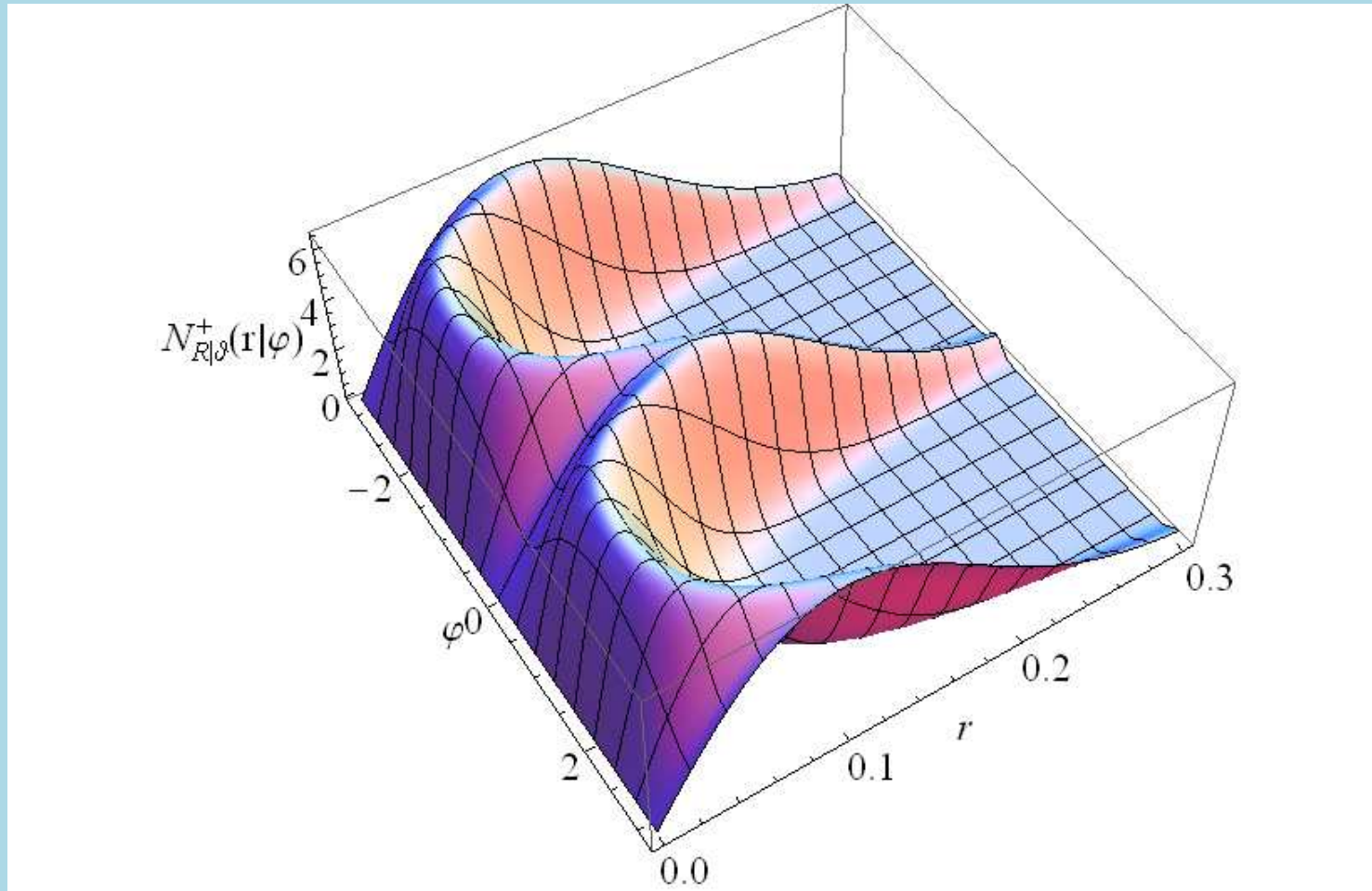

SLIKA 4.13 Grafik funkcije $N_{R|\vartheta}(r \mid \varphi_1, \varphi_2)$.

SLIKA 4.14 Grafik funkcije $N_{R|\varphi}(r | \varphi)$ za $a = 0, 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5$, $r = 0.05$ u polarnom koordinatnom sistemu.

SLIKA 4.15 3D grafik funkcije $N_{R|\vartheta}(r | \varphi)$ za $a = 0.1$.

5 Zaključak

Rezultati izoženi u ovom radu mogu se sistematizovati na sledeći način:

- A. Detaljno je opisan prenos signala u kanalima sa fedingom. Definisani su najvažniji modeli kanala sa fedingom i detaljno opisane njihove statističke karakteristike.
- B. Izvedeni su izrazi za statistike drugog reda faze i anvelope za kanal sa Nakagami- q fedingom. Svi dobijeni izrazi dati su i za slučaj Rayleigh-evog fedinga. Ovi rezultati su novijeg datuma a ima i jedan broj originalnih rezultata.
- C. Statistike prvog i drugog reda su računate za zbir kosinusnog talasa i Nakagami- q signala. Ovi rezultati su originalni i preuzeti iz naših radova.

Predlozi za dalja istraživanja

1. Računanje statistika drugog reda anvelope za slučaj promenljive amplitude kosinusnog signala.
2. Izvodjenje statistika drugog reda za slučaj kada amplituda kosinusnog talasa i njen izvod imaju drugačije raspodele (npr. lognormalnu, itd.).
3. Analiza složenog signala koji se dobija kao zbir kosinusnog talasa i signala na izlazu kanala modeliranog nekim drugim modelom fedinga (npr. Nakagami- m , Weibull, itd.).
4. Izvodjenje statistika drugog reda za diverziti sisteme, pri čemu su sve grane kanali sa Nakagami- q fedingom.
5. Analiza statistika drugog reda za složeni signal i diverziti sisteme.

Zahvalnost

- Sa posebnim zadovoljstvom zahvaljujem se mom mentoru, **Prof. Dr Mihajlu Stefanoviću**, ne samo na pomoći pri izradi ovog rada, već i na velikoj pažnji i vremenu koje mi je posvetio uvodeći me u ovu naučnu oblast.
- Zahvaljujem se i **Prof. Dr Zoranu Periću** koji mi je takodje pružio nesebičnu pomoć i uveo me u jednu drugu oblast (teoriju informacija i izvorno kodovanje).
- Zahvalnost dugujem i **Prof. Dr Vanči Litovskom**, pod čijim sam mentorstvom napisao i objavio svoj prvi naučni rad iz oblasti elektronike.
- Najtoplije se zahvaljujem **članovima svoje porodice**, koji su u granicama svojih mogućnosti takodje doprineli izradi ovog rada.

Hvala na pažnji!